

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Saxonia || Et || Metropolis || Alberti Crantzii || Historici
Doctiss. Sacrae || Theologiae & Iuris Canonici Doctoris ||
celeberrimi, ac Ecclesiae Ham-||burgensis quondam
Decani**

Krantz, Albert

Coloniae, 1574

Saxoniae Liber Decimus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11453

SAXONIAE
LIBER DECIMVS.

CAPVT PRIMVM.

Annus erat à Christo nato septuagesimus quintus post mille trecentos, cum Imperator Karolus, qui omnes regni partes collustrabat, Scythiam quoque videre venit: & in primis Imperij urbem Lubicam inuisere constituit, venitq; magnifico stipatus comitatu. Aderat Fridericus archiepiscopus Colonienfis, Otto marchio Brandenburgensis, Albertus Magnopolensis, & Albertus Luneburgensis, iam infeudandus ab Imperatore dux, Wilhelmus marchio Misnensis, Iodocus marchio Moraviae, Henricus & Nicolaus de Holsatia, Gunterus de Rupin, comites, & multi praeterea barones, milites, militaresque. Aderat regina. Omnis iuuentus ex vrbe Lubica in equis obuiam effusa proficiscitur, vt cum honore dominum suum deduceret & introduceret. Duo soli Romani Imperatores Lubicam videre: Primus Fridericus, qui armatus obsedit, & per deditionem accepit: & iste Karolus, qui pacificus venit. Iam vrbi propinquans cum Imperatrice, capellam diuae Gertrudis ingreditur, vbi imperialibus ornamentis decorantur: sublimes conscendunt equos: Assunt tentoria serico auratisque pannis intexta, baulantes iuuenes ex robustissimis quatuor, vestibus & ornatiu

natu visuntur insignes. Duo proconsules frenum impe-
 ratorij iumentu ex latere venerabundi apprehendunt.
 Duo insuper consulares ad Imperatricis frena incessere,
 cum & ibi ferrent papilionem quatuor ex fortunatio-
 nibus iuuenes. Ante omnes ibat in equo vir consularis,
 portarum clauis in partica baiulans, domini imperia-
 lis in urbem signum euidentissimum. Principes suis fun-
 ctibus ministerijs. Marchio sceptrum baiulabat. Al-
 bertus Saxonie ducis filius, patris vice enses praefer-
 bat. Proximus illi Imperator. Hunc sequitur Frideri-
 cus Colonienfis archiepiscopus, ante Imperatricem ma-
 lum ferens aureum. Illam caeteri principes suo sunt or-
 dine insequuti. Ad primum portae ingressum stabant
 vtriusque ciuium vxores, cultioribus ornata indumen-
 tis, Imperatorem cum Imperatrice excipere paratae.
 Introgressi, excipiuntur à choro psallentium clericorum
 & religiosorum. Extulerunt reliquias & Dominicam
 crucem, quam Imperator & regina deosculati, dedu-
 cuntur solenni per urbem pompa ad ecclesiam vsque
 maiorem: ibique concinitur: *Eccè aduenit dominator
 dominus. cum versiculo, Deus iudicium tuum regi da.*
 Imperator interim orationi institit priuatim: qua ex-
 pleta, solenni pompa redibat per regiam plateam, &
 in hospitium magnificè apparatus deducitur. In acie
 eius vici, quo descenditur ex transuerso ad monasteri-
 um sancti Iohannis: factoque transitu sublimi supra
 plateam in domum oppositam, excepere quam pote-
 rant magnificè, imperatoriam maiestatem. Stabant in
 conspectu eius Burgimagistri cum consulibus, quos in-
 tuens, ait: *Gratias non mediocres vobis persoluimus
 dominis Lubicensibus, qui Imperij honoribus pro debito
 obsequentes, nos magnificè exceperitis. Venimus videre*

urbem nostram & facies vestras, gratulantes prosperis
 successibus vestris, quibus cooperari studebimus, cōmen-
 datioem habituri in reliquum hanc urbem, quæ tales
 edat viros nostro dignos consilio. Tum senior Lubicen-
 sium Burgimagister: Serenissima maiestas nos pro exi-
 litate nostra debito nos exoluere cupientes, quantū po-
 tuimus, non quantum volumus, debuimusque, ostendi-
 mus imperatoria celsitudini: cui non mediocriter, nos,
 nostraq; debemus: immortales gratias habentes digna-
 tioni tanta, quæ etiam quod parum est, accipere digna-
 tur pro magno: quod solita clementia & benignitati, vi-
 par est, deputamus: rogamusque, ut inter postremos nos
 suos affeclas numerare dignetur tanta maiestas. Ad qua
 Imperator: Non in postremis vos gerimus, sed loco ve-
 stro dignamur, recipientes in sacris archiuis quæ à no-
 stris prædecessoribus de hac vrbe sunt constituuta: quæ nos
 non solum sustinere, sed etiam amplificare pollicemur.
 In hæc verba dimissi, abiērunt cum alacritate.

CAPVT II.

Aderant comites Holsatia, querimoniam defe-
 rentes aduersus Hamburgenses, qui & ipsi ade-
 rant, rei exitum videre cupientes. Comites deuocabant
 eos in suum ius, ut ab antiquo semper habitum fuerit.
 Illi imperialem desupèr declarationem audire cupien-
 tes, inuenire se asseruerunt in priuilegijs, quoddam comiti-
 bus propè nihil debentes, exempti censerentur, quoddam
 à nonnullis imperialis aula affecla imperatorij haberen-
 tur: se in vtrunquè esse paratos, modò intelligant Casar-
 rea maiestatis desupèr sententiam. Nam diui Friderici
 primi priuilegia, multa illi oppido contulisse videban-
 tur, quæ tum edebantur. Imperator interloquutus, ius-
 sit Hamburgum oppidum comitibus parère, saluis li-
 bertati-

bertatibus, quas ab Imperiali culmine promeruerunt. Illi domum redeūtes, Rolandi statuam, quam pro signo libertatis in ponte, qui hodiè nomen tenet, ab olim erectā habuere, deiciunt: comitibus suis deinceps (vt semper) coniunctissimi. Imperator autem, per dies decem Lubicæ commoratus, opiparè habitus est: Milites ac milites ludis suis, forum tenebant occupatū, hastis quotidie cōcurrentes. Quo etiam tempore Gregorius Papa XI. decimam sollicitauit ab ecclesiasticis per omne Imperium: Sed archiepiscopi tres ad Rhenum, obuiam vadunt, se opposcentes, vt debuere, emunctioni cleri sui. Interim moritur Moguntinus, & Papa ecclesiam donauit Ludouico Bambergensi episcopo, fratri & Wilhelmi marchionis Misne: capitulum autem elegit dominum Adolphum de Nassaw, immò postulauit, quòd iam teneret episcopatum Spirensē. Imperator studuit Ludouico, & obsedit Erphordiam, in qua erat Adolphus postulat: vastauit vicinam Thuringiam, sed nihil potuit aduersus urbem. Adolphus enim pradia & arces ecclesie tenebat in manibus. Dura tamen conditio, quòd postulatio soli gratia pontificis innititur.

CAPVT III.

Karolus interea multa peregit, vt filius eius & Wēt-
laus, rex Bohemia & Romanorum quoque rex
eligeretur: inde euisceratum est Imperium. Rheni ve-
tigalia, quæ pro patrimonio erant Imperio, inde parti-
ta sunt, vt vnusquisque Electorum non modicum quid
acciperet: Deplumata est aquila, vt in reliquum cate-
ris sit animantibus cōtemptui: quid enim potest sine pen-
nis? perfecitque, vt ab archiepiscopo Coloniensi Fride-
rico, Aquisgrani rex Romanorum coronaretur. Per quæ
tempora, cum Castellani de Dannenberge receperent

Ty 3

populz-

populatores itinerum & itinerantium, Imperator ipse Karolus mandauit ducibus Alberto de Luneburgo, ac Rodulpho duci Saxoniae de Zwittenberge germano eius, ut eam arcem obsidentes caperent, perpetuo deinceps iure possidendam ducibus de Luneburgo: quod ita factum est. Confederat autem Imperator in Tangermunde, iussitque in expugnatione arcis memoratae Lubicenses adesse: qui sexcentis productis stipendiarijs bombardisque duabus grandioribus, expugnationem pro sua virili properarunt. Imperator eo loci commanens, inter duces Saxoniae superioris de Zwittenberge, & inferioris in Luneburgo, eam dicitur statuisse concordiam, ut alternis vicibus electioni interessent, utriusque archimarscalli sacri Imperij semper habendi: Nam Ericus, quod constat, iam duabus vicibus intererat eligentibus: cum assumeretur Ludouicus Bauarus, & cum Gunterus de Zwartzenborg Thuringus. Sed nunc eò ventum est, ut non patiantur superiores, aliquid in ea re iuris remanere ducibus inferioris Saxoniae: quod Misnenses, qui per Sigismundum sunt assequuti superiorem, detrudant legitimos successores, vix illis titulum permittentes ducibus Saxoniae: quod infra plenius memorabimus. Inter eam idem Imperator Karolus, nescio, si ad interpretationem verbi, quam nunc faciunt, bene Augustus, Imperij neruos exhaustit, viresque conscidit. Sedecim in Sueuia vrbes, sine medio recognoscentes Imperium, vendidit vicinis principibus: Aliae quatuordecim, cum intelligerent, conspirarunt inuicem, foedere mutuo se constringentes, ut non se patiantur in morem pecudum venales exponi. Plurimum enim interest, hanc vel illam, supra se agnoscere potestatem. Imperator ex eis vnam indignatus obsessam nisus est expugnare ad terrorem

cate-

ceterarum : ceteræ ad arma concurrentes, obsessis oppem tulere. Tum quoquè nonnulli ex his, salua libertate solita, principibus Austria ad protectionem se commendauere : non vt dominis parituri, sed vt protecto-ribus vicissim obsequuturi : quæ res diu permansit ad tempora nostra. Albertus dux Luneburgensis, per ea tempora sensit militares qui in Horneborg arce palustris Bremensis diœcesis, ad confinia terræ Luneburgensis demorantur, quæstum facere vel menstruum, vel annuum, de terra memorata : Et cum finem non facerent, duxit in eos, cogitque, vt sponderent in reliquum se a quo iustoque per omnia parituros. Quæ in re & fidem verbis habuit, & per modestiã nihil vltra tum putabat extorquendum.

CAPVT IIII.

Ventzlæus Bohemia rex, iam patre viuente & plurimum annitente, rex quoquè Romanorum creatus, cœpit vtrunque regnum sine magna sollicitudine administrare : Nec enim annisus est Imperij coronam accipere, quam etiam in reliquum non promeruit, vir animo non satis ad Imperium idoneo : qui, vt ferunt, ventri deditus, omnia posthabuit. Aliquantoque melius actum esset cum Imperio, si neque pater, neque filius in eo fuissent. Nam pater largitionibus, vt filiũ extolleret : filius ignauis dissimulationibus, Imperiũ attriuere, inq̃³ eam tenuitatem, quæ nũc cernitur, adduxere : Augustos se amant interpretari, quasi augendo instantes Imperio : sed longè ab hac interpretatione patris largitio, & filij ignaua dissimulatio. Eius enim incuria cœpit in regno Bohemia illa Christianismi cruẽta diuisio : cum Bohemi per audaciã Romana ecclesia obedientiã retraxere. Sed ea in scandalia explicatiũs. Per ea quoq̃³ tẽpora, nè qd

Xy 4 vsquam

vsquam latum esset aut prosperum in Romana sede, illa per vniuersam serpens ecclesiam surrexit schismatica dimembratio, cum se duo pro summis gererent pontificibus. Alter Romae creatus Urbanus, alter à cardinalibus Gallis Gallus euectus Clemens: Iam enim Itali, veriti, nè si ex Gallis crearetur pontifex, in Auinionem rediret: idq; cauentes Romani proceres, conclauē obsederunt, per impressionem & concussionem moliti, vt Italus crearetur Urbanus VI. episcopus antè Barenfis, vir acris seueritatis. Hanc ergò electionem cardinales Galli ab Auinione pridem introducti, cum & persona electa propter sauiam, & forma electionis propter concussionem displiceret: simul, vt haberent pontificem, sub quo eorum natio vt pridem imperitaret, foras Romam euecti in ciuitatem Fundanam, Clementem suum extulerunt, cum eo in Auinionem contendentes. Bicipitem dudum aquilam Romani Imperatores in armis sibi praeulerunt & praefereunt vsque hodie: quauis dudum Orientis Imperium euanuerit, à Christianismo translatum in perfidos Mahumetanos: Nunc bicipitem insulam incipiunt adorare Romani pontifices. Sed non est ea iocandi materia, quae pessimum Christianismo inuexit schisma. Nos pro instituto nostro in Saxoniam reuertamur.

CAPVT V.

Albertus interim Luneburgensis, princeps optimi ad iustitiam zeli, vocatis ad arma auxiliaria ciuibus vrbiū Magdeburgi & Brunswici, arcem Twifeling receptatricem sceleratorum hominum, qui itineribus publicis insidiantes, eo conuexere, quae varijs locis quasiere, obsedit, & expugnauit: captamq; funditus euersam, solo aquauit. Circa quae tēpora ciues Brunswicenses,

cēses, cūm cōmunionem Hansæ Teutonice desideranter
quererent p̄ suis mercatoribus obtinere, ad cor reuersi, in
cōgregatione Lubicana oratorum ab urbibus dictæ com-
munionis, solennem expleuēre pœnitentiam, non veriti
perindē infamia notati videri. Cūm interim Fridericus
Magni ducis de Brunswico filius cum fratribus, relictus
adolescens sub tutela patruelis sui Ottonis de Leyna du-
cis: erat enim Transsylvana ditionis ille princeps: cūm
per contemptum haberetur in arce Dulsbutel, cerne-
re q̄ multa non rectē administrari, adduci vndecunq̄
captiuos mercatores in publicis itineribus captos: cūm
primum per atate sapere inciperet, ciuibus suis in Brun-
swico prudentioribus rem queritur: quid consilij, quid ve
ab illis, si quid intentaret, auxiliij speraret? bonam se
consolationem prestituros dixere, vbi rem ex animo vi-
rilitate cernerent intentari. Hoc responso firmatus, redijt
in arcem obseruans tempora, quibus p̄fectus Ottonis
cum maiori satellitum parte in tabernam de more de-
scendisset, paucis fidelium in concilium adhibitis: clauis
tulit de casa portarij, pontem eleuans, carcerem aperu-
it, & vinctos laxans, iussit stare pro muris: nunciumq̄
conciō mittens Brunswicum, iussit promissa auxilia
properare, cūm, quo in loco res essent, ostendisset: veni-
entes non cunctanter, intromissi sunt in arcem: cœpitq̄
ex illo die Fridericus rem supra atatem prudenter age-
re, excluso Ottone patruelle, curatore eius, fratrumq̄ su-
orum. Virile nimirum principium ab adolescente: cui
bonus successus, & optimus exitus ab omnibus bonis nun-
cuparetur. Erat autem octuagesimu secundu post mil-
le trecentos. Quo tempore Urbanus Papa inter Ludoui-
cum & Adolphum, de ecclesia Moguntina contenden-
tes, perfecit, vt Ludouicus frater D̄wilhelmi de Misna

marchionis, ad archiepiscopatum Magdeburgensem transferretur, Adolpho apud Moguntiam permanente. Exitus autem memorati Ludouici cladem attulit insignem. In oppidum Caluen multā ecclesiā euocauit militiam. Aderant euocati cum vxoribus & filiabus, diem festum cum suo acturi pontifice. Prætorium quod erat in oppido spatiosum, illis vsibus instructum, desumpsere ad vanitates ducendasq; choreas: vt est hoc hominum genus motu leue, cantu solutum, & luxui paratum. Ducebant in gyro vertiginosam & ridiculam circuitionem. Saliebant ad manus dominarum alacriter, vt immenso pondere victa domus, subsidere minaretur, crepitum grandem præmittens. Archiepiscopus, apprehensa ad manum quæ proxima stabat domina, gradus, inter primos abiturus, petiuit. Vbi iam descendere cœpit, lapideus ille antè solutus gradus concidit, & archiepiscopum cum consorte, & nonnullis alijs ruina inuoluens, miserabiliter extinxit.

CAPVT VI.

OTto dux de Leina, iam ad cor post deuiareuersus, Albertus Magdeburgensis archiepiscopus, & Albertus Walberstadenſis præsul, Fridericus dux Brunſuiccenſis, Albertus dux de Salina, Buſſo de Regeſten, Henricus de Honſten, Gunterus de Stalberg, Conradus & Theodoricus de Dœrningrode comites, & multi prætereà nobiles, barones, milites, interuenientibus placitis, aliquandò in commemorationem adducebant: quid ſit, quodd vbiquè terrarum innoxij mercatores vadant & redeant, vectigalia ſoluentes principibus per opportuna & conſtituta loca: cur infelix Saxonia, nulli prouinciæ vel opibus, vel fortiffimis viris cedens, non illo poſſit bono perfrui, vt publica ſecuritate præſtitata, ill-

ta, incolumes per itinera vadant commeantes: constitu-
 eruntq; ut in reliquum ea pax esset, & innoxia via mer-
 catoribus: maximis pœnis in contemptores & violato-
 res constitutis, communibus odijs insectaturi prædatores
 & receptatores: Quæ res effecit, ut aliquandiũ Saxo-
 nia hoc genus grassandi nesciret. Dwentzlaus per ea tem-
 pora floruit, qui post Albertum Saxonie & ipse dux su-
 perioris, in terra Luneburgensi dominabatur: esetque
 necdum extinctus liuor, inter Brunswiccenses, & eosdem
 de Luneburgo duces: quod ille principibus Brunswic-
 censibus debitus putaretur. Quocirca communi princi-
 pum placito ita ordinatum est, ut Fridericus & Bern-
 hardus fratres duces Brunswiccenses iuniores, duas
 Dwentzlai filias acciperent coniuges: ut mixto utrinque
 sanguine, & maior interim concordia, & terris pax red-
 deretur. Quo tempore cepit ille cursus in Dölsenacum
 oppidum Prignissæ, per occasionem, quam in Dwandalia
 deteximus. Viuebat adhuc Albertus dux Saxonie atque
 Luneburgi, cum Dwentzlaus fratrueis eius, eam cum
 ducibus Brūswici, quam diximus, inijt affinitatem. Nam
 per eam tempestatem in arce Ribeling oppugnauit mi-
 litares de Mandeslo, multa terris incommoda inuehen-
 tes. Ibi dux dum vrgeret oppugnationem, ictus bombar-
 da, crus amisit. Moriturus autem præcepit suis, nè ab-
 irent, nisi expugnata arce. Illi paruerunt, vsque ad eò
 prementes obsessos, ut deditionem facerent, pacti abire
 incolumes, & terra excedere vsque ad gratiam ducis
 Dwentzlai, qui Alberto fratruei in ditione successit, re-
 cuperatam. Ità tum arcem deseruere, quam deditam
 milites duci suo seruauere, ut eius arbitratu vel excin-
 deretur, vel alteri mandaretur.

Osnaburgenses tum rem habuere cum comite vicino de Tekeneborg. Cumq; rem verbis transigere non possent, quod ciues ab eo contemnerentur, quando episcopus conquiesceret. Sed vbi ad arma ventum est, auxilio illis fuere ciues Monasterienses: perpuleruntque comitem in eas rerum angustias, obsessa arce Lingen, quam etiam de proximo capturi videbantur, ut ad placita & tractatum disceptaturos veniretur: In quibus ita armis edomitus videbatur, ut in aquas cum illis condiciones descenderet: positoque nobilitatis fastu, ciues in suo iure & gradu recognosceret, sineretq; persui vetustis, & longa consuetudine probatis, libertatibus. Quo tempore memorabilis exequutio facta est iustitia, ex sententia principum, & omnis Saxonia nobilitatis: Constituerunt, ut paulo ante diximus, Saxonia principes, iurarentq; pacem, quam Theodericus de Zwerningrode comes violasse diceretur. Quocirca vocatus a quibusdam eorum, qui exequutionis mandatum a ceteris haberent, Alberto de Querforde comite, archiepiscopo Magdeburgensi, Ottone duce de Leina, Henrico de Honsten comite, ceterisque comitibus & nobilibus, accusante Bussone de Regensten comite, suspendio condennatus est. Sententia dicta, euocarunt sex militibus eius quendam, quem praecepto adegerunt, ut primum capiti eius vulnus infligeret. Paruit ille, sub honore suo admonitus: mox circumstantes, gladijs eum suis confixerunt. Inde freno equi sui alligatum, suspendio finisse volebant interpretari. Eam mortem, ut fit, vbi in fabulas res venit, alij culpis eius, alij, quod coniurationi nollet consentire, deputarunt. Hoc etiam LXXXVI. post mille trecentos anno, Lupoldus dux Austriae, Zwiceros, quos alij dixerunt

dixere Zvitienses, olim dictos Heluetios, quod arces
 pridem illis impignoratas, ad redemptionem reddere
 duci detrectabant, bello inuasit. Populus ad arma natus,
 ipsis suis in montibus induruit. Ausi aciem opponere ve-
 nienti, exiêre obuiam viri tria millia. Hos exceptos in
 planis dux fatigauit: multisq; ex ipsis cesis, ceteri pe-
 dem retrò ferre videbantur. Aderat in montibus agmen
 triginta millium, qui facta extensione, agmen ducis in-
 cluserunt, & circulo circunseptos, omniquaq; aggredi-
 untur. Cesus est dux cum omni agmine, decem & octo
 insignioris nobilitatis viri, pauci supererant capti. Hac
 secunda Australium penè omnium nobilium cades. Nam
 primam Vngari fecêre, anno Christi M CC XLVI. Sed
 hoc tempore Bernhardus dux Brunswiccensis, cum re-
 bellionem, vt solent, ostenderent militares de Steenber-
 ge, ecclesia Hildesemensi parentes, ad arma peruenit.
 Ausi concurrere duci, in acie manus conserunt: & for-
 tuna illis plaudente, etiam repugnantem victores du-
 cem capiunt: abductumq; tam diu habuêre vinctum,
 donè septem aureorum millibus suam redimeret ab illis
 libertatem. Quo etiam tempore Otto de Leina dux
 Transsylvanus, cum Gottingensibus non benè consensit.
 Cumq; ciues non cederent vel poscenti, vel pricipienti:
 ille obsidione urbem cinxit, magis fame quam armis spe-
 rans expugnare munitum oppidum. Firmavit foris op-
 portuno loco prasidium, quo insolentiam, vt ille dicebat,
 cinium edomaret. Diu dissimulauêre ciues, timorem
 ostentantes. Vbi iam in contemptum adducti videban-
 tur, erupêre: & paratis ad eam molitionem rebus ne-
 cessarijs, nouam arcem fundo verterunt, equâruntq; so-
 lo. Tum res in colloquia cœpit conijci, & aqvis conditio-
 nibus illi suo principi cedentes paruerunt.

Vventzlaus interim Saxonia & Luneburgi dux, cum Friderico Brunswici principe rem cepit in controuersia agere, qua ad arma peruenit. Nam idem Dwentzlaus, firmato ad Alram fluium praesidio, crebrius indè excursionibus terram infestauit Brunswiccensem. Winsen nomen loco est in ditione Luneburgensi, ubi firmatum erat fortalitiu, cuius hodiè nulla extant vestigia. Alius interim Dwentzlaus in Romano solio desidebat: cuius frater Sigismundus Vngariam obtinuit, per Ludouici proximi regis filiam, quam coniugem tenebat. Ea foemina magnitudine dotis, quam regi afferebat, sublata in superbiam, coepit regem contemnere: & vocato argentario, iussit auri monetam de suo nomine cudi, cum inscriptione: Maria rex Vngaria. Rex mansueti animi princeps, verbis castigari satis putauit foemineam insolentiam: quam illa non muliebri leuitate suscipiens, ipsam se repressit. Erant tum in aula, qui regi malè vellent, arbitrati optimam accepisse occasionem eius subuertendi per reginam: quam sciebant amarissime ab rege increpatam. Arbitrati foemineam superbiam in ea furere, ausi sunt aggredi tentantes animum eius: Scimus, inquit, regem maligno in te animo, pridem grauissime euectum, quem tu regem in regnum proexisti: Si te vindicare constituis, & ab eius solui nexibus, scito procerum penè omnium auersum ab illo animum: si quid audes, facile prosperaberis. Stupuit foemina, sed prudenter dissimulauit, vt omnia exploret consilia. Tum ait: Quis rerum modus tibi videtur, vt illum amoueamus? Ad haec ille: Inueniemus, qui cubantem tecum regem opprimant, modò intelligamus, quandò erit tecum in cubiculo: nam viuentem deturbare regno, pluri-

plurimi laboris est. Tum illa, Arbitror nocte proxima cubituum: etiam, si aliud sentiat, facile inuitatus parebit. Hac illo omnia dicebat consilio, ut se proderent coniurati. Qui rem suggesserat, ita abiit, ut fidem reginae imploraret, omnia secreto agenda. Non abnuuit ipsa. Sed ubi primum conuenit regem: Stupefacta, inquit, rem affero grandem, quae tui capitis, nisi caueris, habet perniciem: Ita mecum quidam conuenit, ut proxima nocte te inuitem ad cubile: aderunt, & ferrum tibi intentabunt. Tu vero anime mi, ut se prodant coniurati, simulabis noctis mecum quietem habiturum, secretius abiens. Probat rex consilium. Res geritur ex constituto. Iam noctis erat conticinium, & coniurati irrumpunt regis cubile: Regina, quae nullum pro periculo somnum admisit, profundo se simulat sopore stratam. Vbi sola vident: Hac, inquit vnus ex his, proditrix consilia nostra nudauit: voluit in eam scire. Tum alius, Noli, inquit, innoxiam perdere. Scio grauiter expostulasse cum illo ante paucos dies, ut facile quis intelligat illam non amare. Et exeuntes, in secreta se sua recipiunt, nihil tentasse simulant. Sed ante lucem apprehensi, poenas dederunt.

CAPVT IX.

HOc tempore comites Holsatia, Nicolaus, Adolphus, & Henrici iam praemortui filij, Gerhardus, Albertus, Henricus, coram Margareta Danorum, & iam Normannorum regina conuenerunt, totius Dania procerum voluntate, ut ducatus Slesuiceensis vni eorum, quem ipsi deligant, iure feudi permittatur ad successionem legitimam: utque comites perpetuo federe iuncti maneant in fide coronae Danicae: nec per ullam occasionem ad bella quisquam profiliat: Sed cum aliqd inuicem natu fuerit quaestionis, Dani ex Holsatis, & vi-

& vicissim illi ex Danis binos eligant, qui rem in contro-
 uersa positam dirimant: Quod si non poterunt, habe-
 ant facultatem quintum assumendi: cuius votum alte-
 ri parti accedens, rem omnem absoluat. Ducatum vero
 cum ea tempestate Nicolao seniori deferrent, ille causa-
 tus etatem, recusabat: Nec Adolphus Dacica comes,
 magnis se rebus vir modestus voluit implicare. Ventum
 est ad Gerhardum Henrici primogenitum: Eum solen-
 ni iure regina inuestiuit, ducemq; Slesuici appellauit,
 anno octuagesimo octauo post mille trecentos à Christo
 nato. Sed priusquam in latiore Saxoniam reuertamur,
 hic nobis est Holsatia angulus excutiendus. Hemi-
 cus comes, cognomento Ferreus, cum crebras & longin-
 quas militans peregrinationes inisset, Nicolaus interim
 frater domi sedens, nidum asseruabat, rusticam plebem
 ad arma erudiuit, per singulas villas communibus omni-
 um impensis, vnum armigerum iussit expediri: minori-
 bus villis permisit, vt bina iunctis viribus, & equum &
 arma cum pugile prompto semper haberent. Tenebat
 coniugem Nicolaus matrem Alberti ducis Saxonie ac
 Luneburgensis, qui cum Magno duce Brunsvicensi, vt
 diximus, diuturnum bellum habebat: Arcem Horburg
 cum ille expugnare statuisset, Nicolaum vitricum ad
 arma vocauit: nec cunctanter ille paruit: Dulsria in-
 colas ducentos exposcit mittere subsidiarios: Illi tam
 prompto erant in comitem animo, mille emittunt: quo-
 rum forti opera vsus Nicolaus, priusigno suo dictam ar-
 cem subiecit: Cum rege Waldemaro saepe pugnauit, se-
 pe victor, semel victus. In Fionia monte Manberg Ni-
 colaus castra fixit: rex Nuborg oppugnauit, & multi-
 vicibus oppugnatione intentata frustratur, comitem ag-
 greditur, iam alijs rebus intentum. Funus Holsati tum
 duce-

ducebant. nam Benedicti de Aluelde militis defunctam
coniugem extulerunt: cuius rei occasionem rex obser-
uans, irruit in eos. Disturbati Holsati, difficile se colle-
gerunt: casi aliquot, capti plures, in quibus etiam Nico-
laus, qui amisso in pugna oculo, à Dano quodam equo
deturbatur, & capitur, arma victori victus tradit: ipse
abire permissus, vix in sua magno labore reuertitur. Rex
cum prædam recenseret, vidit lorica Nicolai comitis,
quam facile discreuit in manibus cuiusdam: interroga-
tus à rege, cuius esset lorica, & vbi illum reliquisset? ab-
ire, inquit, fide præstita permisi, Nicolaum se de Redens-
borg vocitabat: Vero, inquit rex, se nomine appellabat.
Tum primum intellexit qui ceperat, comitem fuisse,
quem dimisisset. Flensburg oppidum mari expositum,
& monte munitum, rex sæpè obsedit: Nicolaus montem
communiuit: ciuibusq; permisit, vt muro cingerent op-
pidum. Dorning arcem Henneke Lembeke tenuit: eam
rex magnis copijs circumsedit: intus erat præsidium plus-
quam trecentorum, quo citius ad inediã redigi pote-
rant: Immisit Nicolaus aliquandò secretos nuncios in
consolationem obsessorũ, sed commeatus inuehere nõ po-
terat. Ad extremum, cum iam fames vigeret, conuenit
vt deintus obsessi erũpentes, de foris comes, incurrerent
vnã obsidentibus, nihil formidantibus tum mali, qui ob-
sederant: Subitò apertis portis proruuunt, magno clamore
vociferantes: Holstenland frowe van hemmelricke, &
de foris comes non minore impetu incurrit: & exterriti
Danis, quid ageretur, ignorantibus, agmen vnum,
cui per medium riuum succurri non poterat, facile dis-
pulerunt, multis captis. Itã obsidione soluta, & com-
meatus habuere fugientium, & reliquum agmen non
diũ post se ab obsidione retraxit. De Dwenstenzee potens

militarium familia, illa aetate defecit, ut superesset solus ex genere mamzer. Rogatus comes, ut illi arma sui generis permitteret, ne tanta familia penitus interiret, respondisse fertur: Misericors Deus, Aspriolus non denudum conscendet in arborem. Ea enim erant insignia familiae de Döestenzee: Pertinaciam eorum expertus, non amavit propaginem.

CAPVT X.

Iam dudum Henricus Ferrus, Nicolai frater, multis ubique laboribus exantlatis, ad annum Christi octogessimum primum post mille trecentos finiuit, sepultus in Itzebo: relinquens, ut diximus, filios Gerhardum, Albertum, Henricum. Gerhardus ducatum assequitur Slesuicensem. Albertus in comitatu partis sua remansit. Henricus eligitur episcopus Osnaburgensis: sed propter schisma, quod tum perniciosè serpebat in ecclesia, sine consecratione permansit, diu praesidens temporalibus, donec fratribus defunctis, ad tutelam nepotum, filiorum Gerhardi ducis, in Holsatiam, quod suo loco dicemus, reuerteretur. Thietmarsii populus in perpetuam Holsatis positus palastram, difficulter ab iniurijs temperat, quod se omnibus nobilitate, ut ferunt, & robore, ut putant, anteponunt: nec se patiuntur equari ceteris. Occisos de sua gente magno licitantur: sed quos ipsi ex alijs cedunt, nullo aestimant pretio. Iniuriantes primi veniunt ad querimoniam: difficulter conquiescunt: Nisi duplo maiore damno aduersantibus illato, iram non ponunt. Simultatem tum, ut saepe alias, habuere cum vicinis Holsatis: & passim nescio quid, ut asseruere, vel molestiae, vel damni, turmatim egrediuntur, magnam ex Holsatia praedam ante se agentes. Nunciatur Nicolao comiti, Thietmar-

marfos in terra grassari. Ille, coactis vix triginta
 equitibus, vicinos rusticos iubet exciri: & armis, qua
 poterat, contractis procedit in hostes: Premisit specula-
 tum, qui de numero & ordine referret. Reuersus ille re-
 nunciat tantam esse manum, vt paruo agmine inuadere
 non sit consilium. Cui comes: Misericors, inquit, Deus,
 cur nos terres? mitte conatus in timorem. Sequimini
 me, ad minus videndi sunt, qui nostra diripiunt. Proue-
 ctus, vt in conspectu haberet hostes in loco qui dicitur
 Tipersto, suos compellat, in eos conuersus: Perpetuum,
 inquit, erit dedecus nomini nostro, si nobis videntibus
 nostra hostes abigant: Hac est puellarum illa chorea,
 quam saepe iactatis: Dei nomine ingrediamur: Non
 erit nostro deinceps dignus consortio, qui se subtraxerit
 ex hoc congressu. Dixit, & hasta infesta concurrat op-
 positis. Idem fecere qui adstiterunt ministeriales. Dis-
 turbato primum globo, rustica manus superuenit, &
 diu paribus est certatum viribus. Inuentus est ex
 Thietmarfis, qui hanc sibi gloriam arrogaret congre-
 diendi ductori comiti: eumq; manu aggressus, nisus est
 equo deturbare. Sed Nicolaus, vbi vidit ferocius instan-
 tem, gladio suo caput demetit, discinditque. Eius exem-
 plum sequuti consortes, illa die magnam illam ma-
 num non solum sustinere, sed etiam repulere. Indè in
 communia placita res decurrit: vbi aqua se manu eua-
 sisse Holsati, Thietmarfi verò se superiores gloriarentur.
 Còuenit vtrinq; vt sublatis differentijs, certis locis Hol-
 saticis Thietmarfi, vt ab antiquo, immunes vectigalibus
 abirent: Caterum iniurias, quas pratenderent, non
 pro suo more mox manu vindicarent: sed legitimis
 accusationibus perferrent ad comitem. Eaque res datis
 inuicem literis placito constitit. Vir erat hic comes

& mansueti animi, & circumspecta prudentia, qui rusticam plebem non contemneret, sed ipse querulantem audiret, si quid in praefectos deferrent: Nihil erat opis alterius interuentu: Ipse qui grauabatur, dominum queritabat, & placidas aures reperit. Inde factum est, vt ad iniurias non tam promptè prosilirent rustica multitudo militares: sed a quo iustoque contenti manebant.

CAPVT XI.

OTto per idem tempus dux Brunswicensis, Henrici Transsylvani de Embica & Grubenhagenensis, qui Exfeldiam, Duderstadt, & pleraque Moguntino archiepiscopo vendidit, per Italiam Karoli Imperatoris tempore, & Wentzlai filij eius copias ductabat: Cum inter Vngaria & Hispania reges, mixtis Gallis, res de regno Neapolitano esset in controuersia, longa inter primores Italia conuersatione & militia usu, ad familiaritatem Iohanna reginae peruenit: & ab illa etiam principatu donatus Tarentino, thalamum, vt nonnulli sunt authores, eius reginae promeruit. Viuebat, praesidebatque tum in Rom. ecclesia Vrbanus VI. qui ex episcopo Barenensi ad summum translatus pontificatum, eò rem sua seueritate perduxit, vt cardinales, quod antè diximus, Galli, innouata electione, Clementem ei emulū obijcerent, in magnum Romanae ecclesiae & totius Christianismi detrimentum. Cum adhuc episcopatum idem ageret, Ottoni Germano Brunswicensi principi per familiaris erat: Inde factum est, vt in summo quoque pontificatu adiretur ab illo, pro quibusdam causis: & iam in collegio cardinaliū diū supplicē sibi passus est Vrbanus manere Ottonem, quod dissimulans pontifex aliud ageret. Cardinales autem nobilis viri perseverantiam cernentes,

tes, in pontificem versi: Pater sancte, inquit, tempus est, vt dato responso, vir nobilis non se contemptum arbitretur. Sed ea magni fastus pretensio multos Urbano auerterat. Huius Ottonis frater erat Melchior, ad episcopatum prouectus Zwerinensem: sed breui suorum in se odio concitato, perijt toxico: quod in pontificum illorum dicemus catalogo. Otto autem, sumpto magno secum virorum de Neapoli prudentium comitatu, Urbanum iterum adiit, tentans, si duritia eius emollita, cardinales dissidentes ad eum inclinaret: Simul etiam Montisferrati iuuenem marchionem, eidem pontifici studuit commendare: cui desponsata erat puella regni Trinacria haeres, vt illum pontifex de illo regno inuestiret. Sed non potuit ille reflecti pontifex durus. Iam enim de nepote suo in regnum proponendo cogitabat. Erat inter ducis consiliarios vir magnificus, ac iuris peritissimus, Nicolaus de Neapoli: qui multis rationibus & allegationibus institit flectere & inclinare pontificem Ottonis postulatis: quae commoda inde sperarentur, quae rursus incommoda, si contempta illa esset, formidarentur, ostendit. Sed nullis ille rebus permouetur. Vnde factum est, vt Nicolaus memoratus exinde cardinalium partem iustificaret, auersus pontifici. Otto autem in suam versus ditionem, et si illum verum Petri successorem & crederet, & tueretur, a familiaritate tamen viri se retraxit. Quosdam ex cardinalibus suis vinxit in carcerem, & examinari mandauit questionibus grauissimis: deinde archiepiscopos Rheni creauit cardinales, retentis ecclesijs suis: episcopum quoque Leodiensem, & nonnullos genere & literis ex Germania praestantes. Sed illi honore illo abstinere, contempto pontifice, propter violentam eius dominationem. Captos cardinales miserabiliter excarnificauit: In eculeum suspensos

questionibus interrogauit vir sanguinarius, tyranno similior quàm pontifici. Apud Genuam nonnullos aquis iussit mergi. Longam inde tragœdiam scripsit, qui vidit, Theodericus de Nyem secretarius apostolicus. Sed Vrbanus breuè fecit finem viuendi.

CAPVT XII.

Gerhardus dux Slesuicenfis, Nicolaus & Adolphus comites Holsatiae in oppido Todeslo, cum urbium Lubicae & Hamburgi oratoribus ad tractatus euocati, de communi pace, de que itinerantium securitate egèrunt: Cùm interim conglobati plures ex hoc genere latrocinantium, facto agmine, in contemptum eorum, qui, quod sciebant, de illis excludendis deliberârunt, prouecti ad eius loci vicina, pecora eius oppidi abegèrunt. Intelligentes qui tractabant, quid ageretur, arma sua circumspectè, qua non in pugnam videbantur opportuna: nam ad negocia pacis exhibant. Audientes tamen, quia Lubicensium praesentibus cohortem habens in campis expeditam, quanta poterant manu exeuntes, insequuti sunt hostes: & vbi propinquauère, viribus & armis coniunctis, inuasère abeuntes: & primùm quidem recuperauère pradam, deindè etiam postremos agminis inuasèrunt, nonnullis prostratis. Alij verò per fugam vix sunt elapsi: vt est saltuum in nemore infinita profunditas, quam equites penetrare non possunt. Quo tempore Tremonia bellum sustinuit aduersùm sibi vicinum comitem de Marka, qui à veteri memoria dicebantur de Alena. Is comes adiutus armis archiepiscopi Colonienfis, in festos tenuit agros ciuium, vt egredi non sinerentur. Ipsi aliquantis vicibus arma in eum produxère, omni deindè controuersia hoc modo tractatibus finitur in eam

eam compositionis formulam : vt Tremonienſes in reliquum annuam comiti pro tuitione pecuniam, vt prius, non ſoluerent : Ipſe arces nouas, quas ſub nomine archiepiſcopi Coloniensis erexerat, demoliretur : ciues comiti viginti florenorum aureorum millia mutuo darent : qua non ipſe quoad viueret, ſed heredes eius ſoluere tenerentur. In eum modum rebus compoſitis, virique quieuerunt. Vades erant vicina vrbes Suſatum, Vna, Hamma, vt omnia ex fide implerentur. Bernhardum interea Brunſuici ducem, à militibus de Stenberge captum, Albertus dux Saxoniae & Luneburgenſis, moriens ictu bombarde, ſuaſit Luneburgenſibus, vt dominum aſſumerent. Sed cum ille captiuus diu teneretur, Dwentzlaus Alberti fratrualem ducem accepere. Interim Henricus dicti Bernardi & Friderici germanus frater, pro fratre captiuo ſatisfacere cogitauit, vt adminiſtraret ditionem capti fratris : Sed gemina illi difficultas erat, armis videlicet occurrere Dwentzlaui, quem militares dominum delegiſſent, & fratrem vinculis laxare. Sed Henrico obſistere omnes. Ille tamen Friderici fratris viribus multa tentauit : Arcem nouam in ripa Alrae fluminis Dwentzlaus obſedit : ſed ibi toxico periit. Artem ſubuertendi principes in Germania nouam, mirum quomodo tam frequentarent ab Italis acceptam. Habuit autem in expeditione illa dux Dwentzlaus auxiliaria multorum arma : Epiſcopi de Minda, de Scowenborg, de Regenſten, de Hoya comitum : milites multi, militares non pauci acceſſere : His ſuperuenere Henricus & Fridericus de Brunſuico duces, & manu collata victoriã reportare. Vires autem exercitus ſui habere ex vrbe ſua Brunſuico : Sed tum fortuna ducũ illorũ, qua haecenus

tenuis erat, creuit vehementer: vt magno ex captiuis
 ere conflato, & fratrem Bernhardū vinculis exuerunt,
 & arces suas pignore obligatas, in suam recepere ditio-
 nem. Hac insuper victoria consequuti sunt duces memo-
 rati, vt Bernhardus iam liber, in ducatum Luneburgen-
 sem & solenniter introduceretur, & cum summa bene-
 uolentia reciperetur. Luneburgenses autem huius rei
 authores, belli huius exitum diu senserunt: nam eorum
 pecunia dux laxatur: vnde tantum aris alieni contra-
 xerunt, vt in longum tempus non luerent. Erat autem
 tum annus MCCC LXXX, à nato Christo,

CAPVT XIII.

Adolphus Swagria in Holsatia comes, vberioris
 eius prouincia partis dominus & possessor nouis-
 simus eius linea, ab Iohanne primo Adolphi religiosi fra-
 tris Minoris filio, in fata concessit. Quasitum est autem
 de proxima eius successione, cum legitimos suos heredes
 non haberet: inuentumque est, quod comites de Sco-
 wenborg, vel eodem cum Nicolao, vel vno gradu ipsi
 defuncto essent propiores: Quod cum pro comperto
 omnes haberent, Nicolaus, vt terra vno reueretur de-
 incèps dominio, comitibus de Scowenborg ex formula
 conuentionis magnam persoluit pecuniam, deditque
 perpetuò possidendam, eam iuxta Albim terra portio-
 nem, in Pinnenberg, Hatesborg, Bermstede, tres, vt
 aiunt, praefecturas: quas in hodiernum vsque tenent
 comites memorati. Extant desuper conuentionis mutuae
 literae: nec alieni dehinc Holsatia fuerunt comites an-
 tediecti, sanguinis nexu, & perinde armorum societate
 semper deuncti comitibus, & iam principibus in Holsa-
 tia dominantibus. Brandenburgensem inde marchiam,
 quam, vt diximus, Imperator Karolus ab Ottone genera-
 sua

suo vili satis licitatione comparauit, Moravia marchionibus Iodoco atque Procopio, magno ab illis ere accepto, in feudum donauerat. Sed Bernhardus & Henricus duces de Luneburgo, Friderici de Brunswico fratres, non permisere forenses in marchia principes dominia sua propagare, sese bello publico opponentes, pro quibusdam arcibus, quae pridem ducatus Luneburgensi paruisse dicebantur. Multi tamen ministeriales ducum de Luneburgo, marchionibus memoratis militauerunt. Sed cum magnum sibi parari bellum marchiones intuerentur, per amicos egerunt: ut Fridericus de Brunswico dux, frater memoratorum principum, qui pacis zelator ab omnibus haberetur, eo bello neutralis esset, conquiescens: inquam rem mille trecentas sexagenas Bohemicorum dicitur accepisse. Bernhardus autem & Henricus suis viribus nixi, arces Snakenborg & Gartow expugnauerunt, vastantes omnia usque in oppidum Soltwedel: Inde deflecentes, ad arcem Klotzke peruenerunt: Eam militares de Qwitzow tenuerunt, fortiterque defensata est, ut praeter praedam tum nihil referrent. Quo tempore Gerhardus dux de Sleswico coniugem duxit germanam fratram Friderici, Bernhardi, Henrici ducum. Ciues per ea tempora Haburgenses, trans Albim in loco Glinde smor praesidium non magnum firmauerunt, inuitis de Luneburgo ducibus, cum tamen militarium de Hiddefacker consensum tenerent, in quorum fundo iacerent fundamenta. Sed facile tum fuit principum fauorem auro promereri. Per quae etiam tempora Bonifacius IX. ut unionem ecclesiae interuentu Dei Genitricis impetraret, festum Visitationis Mariae, a praedecessore institutum, ipse literis datis publicauit. Birgitta quoque insignis sanctitatis femina, quae memoriam suam Roma fertur in ec-

clesia S. Pauli reliquisse, reuersa in Suediam patriam suam, extruxit suis sumptibus monasterium. Erat enim magno genere militari nata: ibiq; in sancta conuersatione degens, hoc tempore subuolauit ad Christum, miraculis clarescens, iam tunc Elisabeth sororem comitum Holsatiae, sacram virginem, in cōubernio habens: quam pro se reliquit loci gubernatricem. Eam Bonifacius IX. retulit in Sanctos. Ordinem reliquit uiriusque sexus religiosorum, in vno monasterio, non vno recto, diuersantium.

CAPVT XIII.

DVces deindè Luneburgenses, Bernhardus & Henricus, vocato in auxilium Alberto archiepiscopo Magdeburgensi, arcem Klotzeke receptatricem latronum, & omnium qui insidiantur in publicis itineribus, aggressi armis & machinis expugnauerunt: repertosque in ea latrones, crucibus & furcis infixeruunt. Quo etiam tempore, Otto dux de Leina ciuibus suis Gottingensibus non rectè affectus, incastellauit ecclesiam extra muros urbis, indeq; excurrens, obseruabat exitus & reditus ciuium: ut nihil posset importari. Sed ciues egressi cum impedimentis ad rem preparatis, facile deiecerunt munitionem, captis in eo viginti armigeris, quos belli iure sua fide sinunt abire: deindè, cum dux nihil minus obfideret urbem, scirentq; ciues multum esse in vrbe vulgus mendicantium, onerosum obsidioni perferenda, ut eijcerent, non vi, sed cautela intenderunt. Edicunt in loco extra urbem, ad agendas Deo gratias de victoria, stipem largam distribuendam: qui eam deposcat, ad horam asit accepturus cum ceteris. Magna colluies hominum concurrat stipem acceptura. Datur illa largè, ut erat edictum: sed vrbe à tergo clausa, tum cunctis enun-

ciatur:

ciatur: Eant quò possint, panem quæsituri: non esse illis in obfessa vrbe locum, vbi grauari possint, adiuuare non possint, ad meliora tempora reuersuri. Disseminantur illi, quæ quisque poterat. Ità factum est, vt exonerati, obsidionem diutius tolerarent. Phrisij interea, superbum genus hominum, & quod sibi multum arrogat de libertate, Ockonem virum in eis primarium, quòd inter Germanos militans, militarem cingulum acceperit, factus eques auratus, occiderunt: arbitrati illum à patria libertate degenerasse, cui peregrinam inducere tentauerit nobilitatem. Mira hominum temeritas palustrium. Cæca superbia, quæ insolentiam indè concipit, quòd non facillè armis ad iuga coguntur. Vxor autem Ockonis, viri necem vindicatura, ad comites de Aldenborg & Delmenhorst profecta, arma comparat in tumultuantes. Non contemnenda manus erat quæ ducit in Phrisiam: ecclesiam, quam de more gentis incastellare, oppugnant: deiectæque, Phrisiones ibi repertos adducunt, iussit capite plecti.

CAPVT XV.

ERicus dux Saxonie inferioris, cum à Magnopolensibus infestaretur, non passus iniuriam, quantopotuit arma in possessiones & prædia familia de Lutzen mouit, deiecitq; quatuor eius gentis firmas munitiones, quintam verò sibi reseruauit in Turo, præsidium ibi habiturus, quoties in terram memoratam esset expeditio dirigenda. Quo tempore, cum esset nonagesimus secundus post mille trecentos, gymnasium Erphordense fundatum est, Bonifacio IX. priuilegium donante, theologica ibi permessa facultate. Non vacat admiratione, Germaniam tam diu sine publicis egisse lite-

lite-

literarum gymnasijs. Francia quidem à memoria Karoli I. eo genere claruit. Italia non longè post Bononiæ, & quibusdam alijs locis, publicè docere cœpit. Sed Germania omnium ad cultum nouissima prouincia, nunc primùm incipit publica excolere Palladia. Nam Bohemia, non diù est, quòd sub quarto Karolo Imperatore & rege suo, Pagæ publicum meruit literarum gymnasium. Interim verò Morauie marchiones, Iodocus & Procopius fratres, cùm etiam Brandenburgensem tenerent principatum, graui inuicem bello dissidebant: cùm alteri Wentzlaus Romanorum rex, alteri Sigisfundus Vngariæ rex, item fratres, studerent. Bella eius generis formidabilia, quæ plusquàm ciuilia dici debent: Sed æque uitas nataliũ inter fratres, facit vt alter alteri non cedat. Per idẽ tempus, cùm Fridericus dux Brunswici grauius à militaribus ecclesiæ Hildesemensis, de Stenberg atque Swichelen, contemneretur, in eos armatum produxit exercitum, nec illi minores animo, fideret duci obuiam proficisci, amicis & fœderatis in arma uocatis: Non procul Goslaria, magno utrinquẽ cõcursum est pralio, pugnatumq; diù ancipiti fortuna variante. Cùm iam inclinari pars ducis uisa est, uelut calo missa cohors equitum sub manu militis de Godenstede, duci aduolitat: Fessis recentes uiribus incurrunt, & faciliẽ uictoriam duci pariunt: vulnerati, cæsi, capti, magna pars militarium antedictorum: Dux ex captiuis non paucã accepit auri summam, compensans, quam pridem illis impenderat, ad fratris sui Bernhardi dudum ab eis capti redemptionem.

CAPVT XVI.

Bernhardus dux Luneburgensis, & Otto comes de Hoia, cùm hostili essent animo in episcopũ Osna-
 burgen-

burgensem, (incertum ex quibus causis, nihil enim an-
 nales commemorant) magno agmine ingressi diocesim,
 igne sauiūt ac gladio ad inermem rusticam plebem. Ma-
 gnā autem pradam præ se agentes, cū oppidum de
 Vecbta præteruecturi in sua redire festinarēt: ciues eius
 oppidi conclamant ad arma, signo campanæ edito, &
 egressuris obiecti, præliū instituunt: ita perurgentes, vt
 facile ommissa præda fugæ præsidium quærerent. Itā vnus
 oppidi animoso obiectu, diocesis sat̄s & vindicata, &
 restituta est. Quo etiam tempore, Ericus dux inferioris
 Saxonie, Bernhardus & Henricus de Luneburgo, &
 Gerhardus de Slesuico duces, Nicolaus de Holsatia co-
 mes, fœdera iniērūt quadriēnalia, vt aduersus omnem
 inde quaquē surgentem vim, si iustitia certare non da-
 retur, arma conuerterent. Sæpè multa eius generis fœ-
 dera leguntur, quæ miselli pro suo captu interpretantur
 in eam partem, quam ipsi fortè principes nunquam in a-
 nimū adduxerunt: Aduersus vrbes omnia ea instituta
 detorquent, de suo pensu æstimantes aliena ingenia. Hoc
 quoquē tempore, Otto de Leina dux, vita excessit, prin-
 ceptis variè à fortuna iactatus, & qui à rebus gerendis va-
 care non potuit: Semper intentus, semper bellis implici-
 tus. Cui cognominis filius Otto successit, patri plurimū
 dissimilis, sub alio sidere natus, pacis amator, modestiæ
 amicus, & qui omnibus rebus publicam quietem antepo-
 neret. Per quæ tempora Brandenburgensis marchio-
 natus iterum mutat principes suos: Nam Iodocus Mo-
 ravia iā dux, bello fraterno fatigatus, cū aris indigus
 videretur, & Wilhelmo Misnensi marchioni eundem hy-
 pothecauit, accipiens ab illo quadraginta millia sexa-
 genas Bohemicorum: Oppida & vrbes, arcium præfecti,
 & in omni principatu militares, homagium præstitere
 & Wilhel-

Wilhelmo. Quo etiam tempore Albertus Magdeburgensis archiepiscopus, cum Ratenow oppidum ad Obelam fluium obsideret, proditione quorundam qui intus fuere, in deditioem accepit. Sed ille iusta prodentibus premia persoluit: Iussit eos excedere terra cum uxoribus & omni familia, certus in se facturos, ubi daretur occasio, quod nunc pro se fecissent. Ita discreuit fidem a commodis, cum illorum vteretur opera: factum tamen non probabat, perniciem exempli prospiciens.

CAPVT XVII.

Res memoratu digna, etsi nostris extranea sit instituta, impetrat tamen a nobis in mentionem adduci. In Agrippina Colonia perniciofa tum erat simulitas in ciuibus: duplex habuere in vrbe concilium: Arctum, eorum qui quotidiana ciuium negocia curarent: & Latum, ad illos quoque pertinens, qui magnis reipublica negocijs adsciscerentur. Erat ex latiore concilio vir primarius, quem legitimis causis proscrisere magistratus concilij strictioris. Parendum fuit: Sed ille apud principes effecit, vt eorum opera restitueretur. Non poterat abolere memoriam in se patrati facinoris: multa molitur vt se vindicet. Denique constituit, vt concitata plebe, omnes de stricto concilio in vincula faceret pertrahi. Nouit scelerum artifex, quibus posset rebus mobile vulgus, nouarum rerum semper cupidum, comoueri. Dum ista moliretur, persensere viri sagaces minoris concilij participes: & praeuenientes molitionem ceterorum, Latum concilium per eandem multitudinem fecere in vincula duci. Erant sensati in comunitate viri, qui vtriusque molitionem improbarent: effeceruntque, vt minus etiam concilium custodiae manciparetur: quo minus quererentur ceteri iam agentes in custodia: & vtriusque diligenter custo-

custoditis, ipsa communitas vtrunq; concilium absoluit:
 & nouo delectu habito, constituerunt senatū alium: &
 vt in reliquum ciuitas, non duplici, sed vnico concilio
 gubernaretur, decreuerunt: quod seruatum in hodie-
 rum, non paruum dedit rebus incrementum. Dux
 quoq; Bauaria Albertus, per id tempus, cū haberet co-
 mitatum Hollandiæ per maternam lineam, quæ filia fuit
 comitis Hollandiæ, vicinam Phrisiorum libertatem con-
 sistuit pertentare. Vrebat oculos eius palustris populi in-
 frumta libertas. Eam perdomare constituens, magno su-
 orū agmine ingreditur. Cumq; magno labore diū con-
 figeret incolis, is fuit exitus, quem ferè semper in his re-
 perimus, vt sine fructu discederet, videns, quia pedestri-
 bus copijs à mari potius, quàm equestribus à terra pre-
 meretur hoc genus. Sed ille tum reductis armis suis, po-
 pulum reliquit in eo, quem reperit, statu. Quo etiam
 tempore, dux de Leina iunior Otto, cū ei auxilio essent
 vrbes Thuringia, Erphordia, Northusen, Molhusen, ar-
 cem Hindenborg, latronū receptatricē cinxit obsidione:
 & instantissimè oppugnans, excitato fumo in ore propu-
 gnantiū, fugam inire coegit. Presidiū equârūt solo: sed
 egressos p̄dones numero quadragintaduos captos, vna
 in furca sublimes appenderūt. Griphensten aliud furum
 latibulum, simili exitu perdiderunt euertentes. Sed qui
 inierant fuga elapsi, manus eorū euasere. Nicolaus in-
 terim comes Holsatiæ, vir prisca virtutis, & modestiæ
 singularis, iā in senectā vberi totus conuersus ad religio-
 nem, Deo sedulus seruiebat, per omnē vitā affectus diui-
 no cultui: Detestabatur multorū abusus principum, qui
 monasterijs graues incumbunt, canibus, aut equis alēdis
 onerantes: sciens, non in illos vsus esse collatos religioso
 loco prouentus. Mimis aut musicis non multum indul-
 gebat.

gebat. Venerat ex Dania Haraldus, multis ornatus vestibus preciosis, auri & argenti signa plurima, quae à principibus dono accepit, in pectore praeferebat. Huc expectantem magnū aliquid à comite, iussit assidere musicis suis, nec magno xenio honorabat abeuntem. Dixere nonnulli in aurem familiaris comiti: honestati consulentes, honorificè multorum principum communem famulum abire curabitis, solenni donatio: Habent enim huius generis homines in lingua, vel extollere, vel deicere nobilitatem. Cui comes: Quid ais, inquit, Vestibus ille multis praeclitus preciosis, etiam me, ut cernis, splendidior incedit: Ego me notiores principibus esse confido, quàm ut detrectatione vilissimi hominis maculet, vel glorificatione nebulonis extollar: abeat in viam suam, à me nullo maiori munere remunerandus. Peruenit autem hic comes viuendo, ad annum Christi nonagesimumseptimum. Finiuit in curte Osthofi iuxta Itzebo: tumulatus ad patres suos in eodem monasterio, non magna pompa funerali.

CAPVT XVIII.

Gerhardus dux Slesuici, cum fratribus non vnum sentiebat in diuisione paterna hereditatis. Sublato Nicolao patruo, fratres arbitrati ducatu illum contentum, illis omnem iure permitteret comitatum: Sed dux contra: Esse sibi in successione paterna partem: Nam ducatum alterius esse ditioris, à corona Daniae descendentem: Editergo comites, ducatum esse permissum comitibus Holsatiae: Idem si Gerhardus sibi partem velit in comitatu, permittat vicissim illis in ducatu portionem. Ad eam controuersiam dirimendam, principes in Todeflo conuentum indixere partibus. Venit Albertus rex Suediae, iam captiuitate laxatus, Henricus dux Luneburgensis.

burgensis, Ericus Saxonia, Adolphus de Scoxenborg comes: & diu rempertractantes, multa perquisiere media concordie, nec tamen inuenire poterant, qua partibus comprobarentur. Cumq; nullis vijs ad concordiam peringerent, sine fine discesserunt. Militares autem Holsatia, cum non libenter cernerent fratrum bella, de medijs cogitauere diligentius: Ita adunati frequenter, de re colloquuntur. In fine cum multa disquisissent, voluntate fratrum in eam venere sententiam: Senior inter fratres ducatum teneret: Et quoniam laboriosa semper prouincia fuit, nouem annis tertiam teneret Holsatia: quibus decursis, omnem fratribus permetteret comitatum. Inq; ea placita fratres contenti abiierunt. Erant autem Gerharo fratres Albertus & Henricus: quorum Henricus in episcopum Osnaburgensem electus, propter ecclesie schisma, non peruenit ad consecrationem. Quo tempore Henricus & Bernhardus duces de Luneburgo, indignati sunt vrbibus Lubica, Hamburgo, Luneburgo, quod tertiam illam sua ditionis urbem, non pro arbitrio suo haberent defensatam a vicinis iam dictis vrbibus: Inquam rem, vt pacaretur, integro biennio est laboratum, cum mercatores ire & redire non sinerentur. Tamen interuentu communium amicorum res in hanc formulam composita videbatur: vt tres vrbes memorata magnam ducibus expromerent pecuniam commodati titulo: Impugnatas autem tenerent arces, Horburg Luneburgenses, Blekedeken Hamburgenses, Luderhusen Lubicenses: presidiumq; deiectum est in Vltzen: prater turrim, qua valua, vt erat, permansit oppidi. Fortalitium quoque deijciunt, quod in Honouerenses erexere. Per qua etia tempora, Albertus dux Bauariae, ac comes Hollandiae, expeditione in Phrisiam renouauit, cautiorq;

factus priore periculo, alium gerendarum rerum ordinem instituit: Magnis agminibus praeditus, varijs in locis uno impetu adortus, coegit imperata facere, & in deditio- nem concedere. Cum nonagesimus nonus esset post mille trecentos, per brumam gelu terras ac maria constrinxit: vt sicco vestigio è Lubica per mare, in urbem Sundensem, inde in Daniam perueniretur: Qua opportunitate vsi fratres de domo Teutonica, Massagetarum oppugnare ag- gressi prosperantur: Nam lacus, & paludes, & omnia re- ceptacula eorum glacie durata iter praeuere. Vfus est Al- bertus quoque comes Holsatiae, qui in Phrisiam Eydore- sem mouens, gladio & igne seuijt: coegitque populū ter- ra, datis sedecim marcharum millibus, totius terra vastitatem redimere. Hoc tum potuit comes vnus, adiutus temporum ratione.

CAPVT XIX.

Robertus dux Bauariae Comes palatinus Rheni, cum Wenzlaus rex Romanorum nullis moris proficeret, nullis rebus praeter suam voluptatem intenderet, neque Bohemiam, neque Romanum regnum in sua cura complexus, vir ipse perditissimus: electoribus Imperij Frackfordiae congregatis, Wenzlao deplorato & destituito, in regem Romanorum eligitur: & à Friderico Coloniensi archiepiscopo, de more Aquisgrani consecratur. Ad huius principis salutationem, cum ascenderet Fridericus dux Brunswici, optimus sensatissimisque princeps, & qui multo labore ad pacem & iustitiam contenderat, dignissimus Imperio, non longè à Frislaria impetitus confossusque est. Facile fuit peregrinantem in alieno superare. Non qui perfecere nefas, sed qui occultis consilijs vel iussere, vel dissimulauere, insimulantur. Semper enim improborum oculos offendit conspecta virtus. Rodolphus dux Saxo-

in huius transiens comitatu, captus est cum multis
 nobilibus. Ecclesiasticos principes ferunt rei fuisse con-
 scios: qui non, quod acciderat, fortè mandauère, sed vt
 caperetur: capi autem non passus, perijt. Hoc autè præ-
 sidere oportuit mandatores, in captura sanguinem flu-
 ere. Moguntinus archiepiscopus accusabatur, qui nescio
 si recentiores in eum causas obtendere potuit: respicere
 poterat in antiqua tempora, vt sunt principū animi diu
 memores iniuriarum, quibus Albertus huius proauus ca-
 ptiuum tenuit archiepiscopum Moguntinum, nec, nisi
 magno ere persoluto, passus est laxari. Quo etiam tem-
 pore Ericus dux inferioris Saxonie excessit, & quinque
 filios reliquit: Ericum, Magnum, Ottonem, Bernhar-
 dum, & Iohannem. Maior natū Ericus, patri in ditione
 successit: Magnus ad episcopatum primò Caminensem,
 deindè Hildesemensem prouehitur: Otto & Iohannes
 casperièrunt: Bernhardus post Ericum potitus est diti-
 one. Sed tum Ericus circumspectiōs angustam esse terram
 multis alēdis principibus, de amplificāda, vt ferè omnes,
 cogitauit ditione. Pater eius Bergerdorp, magna acce-
 pta pecunia, Lubicensibus in pignus dedit: Illi fide mi-
 litari permittunt Ottoni Ritzero, acceptis de more ab
 illo sacramentis, viro probatæ virtutis, sed ad astus mi-
 litares satis, vt exitus edocuit, simplici, nec satis cauto.
 Ericus in opidum perueniens, Ottonem arcis custodem
 iussit euocari, percontatus, quomodò ageret. Ille medi-
 ocriter sibi omnia esse pro modulo respondit. Eamus, in-
 quit dux, visum vbi habitēs. Ille nihil mali subesse ve-
 ritus, vt qui nōisset arcem, non vi captam, sed ere com-
 modato pignoratam, facile passus est principem in ar-
 cem ascendere. Vbi venit, iam Ottone comitator: Be-
 ne, inquit, omnia communiasti: satis diu asseruasti: absol-

uo te cura & labore: vade quò libet: ego patrimonium indè meum asseruabo. Otto fidè eius obtestatus, sperat, non serid, sed ioco loquutum. Ille verò: Audis quid tibi dicitur: arcem nostram ipsi tuebimur. Iam se sua simplicitate delusum sentiens, mæstus abiit: cōscensiq, equis suis, rectà Lubicam petit, cum gemitu obtestatus sibi illusum à duce: pro arce illis reddere corpus suū, & omnia quæ possideat: vitam quoquè suam in illorum esse manibus: & quomodò potuerit tale aliquid in principe formidare, in quo nihil hostile ad eam urbem cognouerit. Illi tum consulares aiunt, in hospitio se contineat sub fide præstita, donèc aliud ab illis responsum accipiat. Præsidium sui nominis, quod hæreditario iure tenebat, illis reddere paratus erat: sed illi non acceptauère, impium rati exheredare liberos suos. Ille autem dolore magno in eo cogitationes torquente, breuì Lubica vitā in mærore terminauit.

CAPVT XX.

Rodolphus comes de Anehold, episcopus Halberstadensis, per ea tēpora causam intentauit Burgensibus suis. Illi auersi mandatis, pontifici se suo opposuère. Ille gladium in eos dstringit spiritualem, vsque ad diuinorum interdictum. Clerus omnis, eum parere necesse haberet, & se tutum in vrbe non sperat, cecit loco, in vicina oppida dilapsus: nec enim, nisi diuinum celebrarent officium, in vrbe paterentur. Fratres mendicantes tum honori ecclesiæ matricis vt tenerentur deserentes, vnà cecisere, paucis ad custodiam domorum relictis: Nonnulli seculares sancta prophanarunt: sed illi postea merita sunt assequuti præmia. Pacata autem res est intra annum, vt quisque suo loco restitueretur. Tamerlanes per ea tempora, princeps Tartarici generis,

ris, grassatur inter Turcos, captum circuducens eorum Imperatorem. Res commemoratione digna: sed nostris institutis aliena, ab alijs quoque occupata: solum a nobis temporis cōmemoratione designatur. Sequenti anno Magdeburgenses quoque ciues in clerum sauerunt, dissimilem tamen ob causam, quod imponerent capitulo & clero variatam monetam ab archiepiscopo. Effracta ibi canonicorum curia: duæ etiam conflagraverunt: omnis clerus loco cecidit, donec Domino præcipiente rediret tranquillitas. Ira tumultuantis populi, bestia est omnium ferocium ferocissima: quæ nullis rebus complacatur. Per quæ tempora Henricus & Bernhardus duces mortem dolorosam Friderici fratris vindicare statuentes, in communionem belli vocauere Ottonem ducem de Leina, principem sui sanguinis, Hermannum Hassia Landgrauium, Henricum de Honsten comitem. Duxere in arcem Gebeshusen, in qua confederant, qui atroci & cruento facinore optimum principem confoderunt, cingentésque arcta obsidione expugnauere, elapsis qui intus erant. Per quæ etiam tempora Albertus Magdeburgensis archiepiscopus, vita excedens, locum fecit Guntero de Zwartzeborg comiti etate iuueni. Sed tum facile fuit in diuisione schismatis confirmationem impetrare. Tum etiam ciuitas Mindensis, pontem illum, magnis molibus lapidum in pedes coniectis, firmavit super Visurgum: Sed nulla vis par esse potest intumescenti glaciali flumini: disiectus & ille partibus quibusdam, maiori tamen in parte constabat vsque adhuc. Intempesissimo exemplo, ex quibusdam non satis proditis causis, in se versa vicina ecclesia Magdeburgensis & Halberstadensis, vocatis in partes suas quisque contri-

alteri domus de Aneholt, alteri de Zwartzeborg inhereret. Nec potuit facile res tanta intercipi, donec virisque fatigatis, qui impulerant, & euastatis agris, magistris coquinarum finem bello indicerent. Misera agricolarum conditio, qui primi & onera laboris & bellicae commotionis primi sentiunt incommoda. Sed haec, quia in dominos redundant, intentantur.

CAPVT XXI.

Annus erat quartus post mille quadringentos, cum Ericus dux Saxoniae, qui socer esset Alberti comitis de Holsatia, nonnihil similitudinis haberet ad populum Thietmarsiae. Praesumpta generi voluntate, cum ille abesset, tacitus duxit per Holsatiam, inque aridam terram illius mouens, praedam abegit: nonnullos captiuos abduxit, in sua reuersus. Thietmarsii literis apud vicinos principes & vrbes questi, quod Holsatiae comites non satis suo respondentes honori, nihil hostile de more renunciantes bella gerentium, permiserint ducem Saxoniae Ericum per suam ditionem ire, & cum praeda redire: quod non longè diuersum sit ab inuadendo. Quid enim esse aliud fouere aduersarium, quam aduersa sentire? Eam rem indignè tulit Gerhardus dux Slesuici, fratrem increpans, quod tale aliquid permiserit: non enim verisimile videri, se ignorante tale aliquid per dominium suum fieri. Albertus autem se fratri quam sanctè iurando purgauit, nullius se eius operis fuisse conscium. Dux ad haec, Benè habet: Illaesa permansit integritas nobis à maioribus optima hereditate relicta: eam tuebimur & verbis, & rebus. Ilicò literis ad Thietmarsios emissis grauitè increpauerunt temeritatè scribentium, quod honori dominorum non leuiter detraxerint, quod neque proprio pepercerint, obliuio decoris etiam sui, mentientes

nientes apud vicinos principes & vrbes: Qua de re satisfactionem condignam se postulare. Ad principes autem & vrbes, purganda infamiae gratia, similes dedere. Ea amaritudo etsi attentata sit aliquot vicibus per tractatus aboleri, deliniri, aut complacari, tam altè consedisse in cordibus ducis & comitis conspecta est, vt omnis conatus in aduersum frustraretur, nec vlla potuit ratione complanari. Multum ibi laborauerunt vicinarum vrbiū oratores: sed omnia incassum, bellū voluere Holsati, bellum excreuit. Animosi Holsatiae militares impulerunt dominos suos, vt expedito agmine terrā ingressi, multam praedam abegerint, & ante oppidum Meldorp, in Delbrugge erexere praesidium, quod diū seruauerūt. Thiemarsi hoc oppugnantes, sepè suorum plurimis amissis, sunt repulsi. Meldorp oppidum Holsati facto impetu capiūt: quo in praelio, aliquot militares militiae cingulum, vt essent aurati equites, meruerunt: Sed nemo fuit in oppido, quod immunitum esset, pernoctare. Conglobati incolae, deijcere praesidium sunt frustra conati. Ab Hanerow, Tileborg, Swauestede, multis diū afflictionibus atteruntur. Albertus comes suorum expedito agmine duxit in Northamme, ibiq; multā praedam coegit. Superuenere adunati magnis turmis incolae: illo proculdubio tempore agmen omne Holsatorum ad perniciem inclusuri: Sed incresec̄s tum Eydora flumen, vallem impleuit, quae locum illum & Heidam interiacet. Vnde factū, vt angusta tum semita Holsati abirent cum praeda. Albertus autē comes cum agmina cogeret, indignabundus, adacto calcaribus equo (nescio quid) properabat. Equus sublapsus praecipitem dat sefforem: ita armatum conquassauit, vt breuī finem faceret viuēdi, tumulatus in Itzeho.

AD Gerhardum ducem omnia redibant: nam Albertus heredes non reliquit. Sapius se deinde interposuere vicinarum urbium gubernatores, ut tractatibus dirimerent. Incolae primum ipsi, ut pacem mererentur, ex promissione magnam pecuniae summam: Dux voluit annuam: Magnam enim in spem venerat terrae potius, ut subditi essent, imperataque facerent: quod illi morte grauius duxerunt: nec mediatores, ut creditur, in eam rem multum propenderant. Dux literas eorum produxit, quibus ante polliciti sunt, se in auxilio comitum futuros aduersus quemlibet hostem: neque hoc syncerum arbitrati implere volebant: sed quosdam suorum aduersus exteros impugnatores subsidia exhibuere. Tum dux: Neque promissis, inquit, stare, neque fidem literis firmatam hac gens implere constituit, ut video, & iam fraterno sanguine impenso nobis ea res magno constitit, dissimulanda nullo modo venit. Ita disturbatis tractatibus, ad arma editum est. Praesidium in Delbrugge Holsati seruauere: quod Thietmarsii oppugnantes, multa saepe retulere incommoda. Toto deinde agmine dux hostes petere constituit. Ingressus in die Oswaldi per viam Suderhamme, signum sagittariorum Henricus de Aluede miles habebat: sed quod primarium vocitabant, Nicolaus frater eius, iidem miles, defendit. Dux cum cohorte constitit ad signa in primordiis ingressus. Sagittarii, & qui ad pugnam venerant, longius circumacti, de parochiis Lunden, & Dweddingstede, pradam coegerunt: nec satis ad exitum festinabant urgentes. Nicolaus fratrem comonuit, tempus esse ad reditum properare: Ille nihil veritus animosior circuibat, cuiusdam molendino, quod vetis agitur, euertendo insistens. Interim

congl-

conglobati Thietmarſi, exitum viarum, in quem dux
reſpexit, circunvallauere. Præmiſi ruſtici cum aliquan-
ta præda. Iam propinquauere cohortes equitum, ad exi-
tum reſpicientes. Præmiſi autem pueri, qui minorum
ſuorum clypeos & haſtas baiulauere. In hos primo im-
petu factò, clamor puerorum attollitur cum eiulatu.
Princeps inter ſe ſuorum eſſe rixam arbitratus, (hoſtes
enim ſe rubetis occuluere) aduolat, inermi capite, vt ſu-
orum clamorem compeſcat. In eum mox irruunt ex la-
tere Thietmarſi, & capite vulnerato deiecerunt. Saui-
tur deinde in omne agmen ex lateribus: & concurſu populi
factò, vallatur omne agmen Hoſſatorum. Paucis mira
fortuna elabentibus, reliqua multitudo ceditur, oppri-
mitur, conculcatur: Mox in deiectos ſeuiunt, nullius vi-
ta de more parcunt: Semiuiuos extingunt, & in ca-
dauera ſeuietes, vix principem cum paucis permittunt
ad ſepulturam: ceteros canibus, lupis, vulturibus, vo-
randos derelinquunt. Cum duce occubuere milites duo-
decim, militares vtriuſq; terræ, Hoſſatia & ducatûs,
trecenti. Henneke Lembeke ſapè victor in agmina Da-
norum regis: Vlfo Pogwiſch cognomento Bonus, Hen-
ricus & Nicolaus de Aluelde, Gerhardus quoq; Sculte
ex dioceſi Bremeniſi, milites, & alij innumeri procubuere.
Duo in ſequentem diem capti, Pogwiſch & Rant-
zow, pro redemptione ſua hoc egerunt, vt nouum in
Delbrugge præſidium deijceretur. Signa militaria, que
ceperant, aliud in Meldorpe, aliud in Oldeworde ſubli-
mia fixerunt. Ferunt in auro & argento, equis & armis,
non mediocrem eſſe theſaurum terræ inuectum. Hæc eſt
ſecunda inſignis clades Hoſſatorum, quam in Thiet-
marſia ſunt perpeſſi: Nam prima fuit viceſimo poſt mil-
le trecentos ſub GerharDO comite, huius ducis auo: Ille

quidem tunc superfuit : sed copia maiores perierunt. Prælio nunciato infelici, mærens Holsatia luxit principem suum. Inprimis vidua eius de domo Brunswicensi, insignis fœmina, soror Henrici, Bernhaldi, Friderici ducum, filia Magni, cum tribus filiis & duabus filiabus, mœsta resedit : perfecitq; tamen, ut treuga inirentur, renouarenturq; deinde prisca terra fœdera. Thietmars in Holsatia, Stora & Eydora fluminibus, immunes à vetigalibus essent : vicissim Holsati in Thietmarsia : Si quid vicissim questionis nasceretur, maiores vtriusque terra dirimerent, arma conquiescerent : Cui recedendum à fœdere videretur, sex antè septimanis renunciet parti alteri. Ea tum literis tam relicta domina quam Thietmarsorum sunt vtrinquè roborata.

CAPVT XXIII.

Trium filiorū, quos dux Gerhardus liquerat, maior Henricus septimum agebat annum : Adolphus tertium, & Gerhardus in vtero erat posthumus patri : filiarum vnam regina Dania Margareta in Suediam perduxit, in monasterio Dwasteen sancta Birgitta loco memorabili, quem post euecta regebat. Altera tradita est domino de Dandalia principi Balthasar. Cūque ille non diū superfuisset, nupsit Thederico de Aldenborg comiti, peperitq; illi Christianum, Mauritium, & Gerhardum filios : quorum primus rex trium aquilonum regnorum factus, genuit Iohannem regem & Fridericum ducem fratres, hac ætate Holsatiam tenentes. Nam fratres illi tres Gerhardi filij, sine prole abiērunt. Gerhardus autem dux, si quid illi contigisset humanitus, filiorum tutores esse iussit, Ericum Krummedick, Sifridum Sesteden, Laurentium Heesten, milites. Sed res maiori visa est indigere præsidio. Vnde factum est, ut Hen-

Henricus comes, electus Osnaburgensis, Gerhardi ducis frater, impetrata ab ecclesia sua absentia, peruenerit in terram, tutorio illam pro nepotibus nomine administraturus. Hic primus se principem scripsit Stormaria: quod litera eius nunc extantes docent. Ad primum Henrici ingressum commoti dominorum tutores milites, administrationem illi non permiserunt. Cum enim dederit illis pater tutores, non esse putabant locum legitima tutela, quam Henricus comes praesumebat. Ille vero non alie- num se ratus ad Holsatiam, etiam iure successionis partem aliquam reputabat ad se pertinere: Quae res vari- orum multorum habuit sententias. In arcem Zegeberge admittitur Henricus, & in Rendesborg, satis renitente domina ducum iuniorum matre: quae in Gottorpe plu- rimum commanebat. Interim Margareta trium regno- rum potens regina, cum audisset Gerhardum ducem ce- cidisse, inq; terra esse diuisionem super administratio- ne: nam memorati milites comiti etiam armis sunt ad- uersati: quorum vnum comes in Bramstede superatum repulit, ceteris exinde quiescentibus: cogitauit regina tempus aduenisse, quo ducatum regno suo Daniae de- nuo adunaret. Sed tamen industriè rem procurabat, per partes recuperare malens, quam vno armorum im- petu omnia subigere. Et primum, cum Holsatiam arc- nisset indigere, arcem Lutke Tunderen, in pignus acce- pit à matre paruulorum, numerata pecunia, quam ta- men primo anno à subiectis Phrisonibus statim exacti- one instituta recepit. Supererat ex Nicolao comite fi- lia Elisabeth, quae arcem Oppenra tenuit sibi permissam: Eam puellam regina despondit Erico duci Saxoniae, & dote ex suis numerata, arcem sibi vendicauit. Aliam quoq; Grodebusz, ecclesia Slesuicicensi pro sua suorūq; Maio-

Maio-

Maiores ac omnium posteritatis memoria arce demolita, subiecta praedia permisit. Ità pro arbitrio suo omnia cepit in ducatu administrare regina. Seniores Gerhardi filium, adhibitis tribus in familiam, misit in regnum educandum, obsidem habitura. si quid ab Holsatia intentaretur. Interim in Holsatia & ducatu, multa per tumultum agebantur, utpotè, quibus legitimus deerat princeps. Comes Henricus ferè omnia in Holsatia: domina autem relicta, cum suorū tutoribus filiorum, in ducatu, quantum à regina sinebatur, agebat. Sed illa administrationis diuisio ruinam minitabatur. Nam Ericus Krummedich miles, & Nicolaus Lembeke, magnarum in ducatu rerum dominus, quibusdam de rebus dissidentes, metum cōciebant. Vnde factum est, ut publica commoda minùs curarentur.

CAPVT XXIIII.

Henricus per ea tempora dux Brunsvici, cūm bellum ultra ðoeseram haberet, congressus Bernhardo nobili viro de Lippia, infelicitèrque pugnans, ab eo capitur, & in vinculis per annum habitus, non nisi magno ere expromisso potuit relaxari. Centum millia aureorum dicitur se daturum constituisse. Sed tamen post eà sola quindecim millia soluta memorantur per amicos fideiussores. Quo tempore ciues Mindenses in sua ciuitatis concilium tumultuantes, ipsum vrbe eiecerunt, vxoribus post eos in curribus per contumeliam missis. Egere quod poterant eiectionis: primum manu iniuriam vlciscētes, & incendijs grassantes: Ex primarijs tumultus authoribus, quendam deprehensum foris, quidam ex proconsulibus sua manu appendit in arborem iuglandum. Inde iure agere connisus, idem ad Robertum Romanorum regem contendit: ibiq; ciues euocatos, &

non

non comparentes, banno subijci curauit imperiali. Quo iure vicinos illis principes, qui tuebantur, auertit: inuectionem rerum prohiberi obtinuit, & fame compulit recipere, quos per iniuriam eiecerunt. Sed Henricus dux memoratus, cum se in Bernhardum de Lippia vindicare constituisset, armis quanta potuit contractis, in arcem Pol duxit: & secretius aggressus, sacra nocte Paschali, cum nihil hostile formidaretur, per suos conscendens cepit. Indè mouens in oppidum Horne, facile expugnauit, manuit: & indè excurrrens, omnem terram solitudini coaquauit, igne & ferro consumens omnia. Otto indè Bremensis archiepiscopus, frater ducum, in fata concedens, locum fecit Iohanni Slaemstorp archidiacono Hadelerie. Interim verò Bremensis diocesis miserè inter manus comitum de Aldenborg laceratur, in prædam exposita. Bremensis diu ciuitas neutralitatè egit: ad inum tamen cum se partibus immisceret, cepit Mauritium comitem de Aldenborg, & abduxit in urbem, diu habitum captiuum. Interim crescente pertinacia hæreticorum in Bohemia, præsertim in vrbe Pragensi, cum non aliud molirentur Bohemi, quàm Teutonicorum de vrbe eiectionem, ad omnia dissimulante, & mortaliter soporato rege Suentzlao, tandem octauo post mille quadringentos, turmatim Teutonici doctores & scholares ad duomillia emigrarunt: & in oppidum Misna Lipsiam sese collocarunt: Quo loco ex illo tempore, annitentibus marchionibus, solenne cœpit esse gymnasium vsq; hodiè florens. Praga autem suis miserabiliter infecta erroribus, magis atq; magis indiès efferuescebat: quæ malo filiorum suorum principio, cum in gyrum & vertiginem semel acta esset, quiescere non potuit, quoad schisma suum ab omni ecclesia efficeret dimembrari. Multa exindè sequu-

sequuta sunt incommoda, bella sine fine saeuientia: quod suis locis in *Exo* andalia commemorabitur. Tantum potest paruis initijs coepta discordia, qua progressu alita, crescit in maximam.

CAPVT XXV.

ERicus dux Saxoniae per haec tempora, cum cerne-
ret tumultuari ciuitatem intus Lubicensem, quod
commune, eiecto concilio vrbis, nouos magistratus crea-
uerit: vsus temporum opportunitate, oppidum Molne,
quod patres eius eiusdem ciuitatis senatui impignora-
runt, occupauit: ecclesiam in castelli morem propugna-
tione firmavit: Sed tamen ciues eductis bellicis machi-
nis, cum in eum ducerent, facile coegerunt eum, relicto op-
pido, se in tutum recipere: Sic denud coecepit oppidum in
potestatem ciuium. Sed incendiū, quod abiens Ericus con-
citauit, non facile potuit restingui, quo minus maior op-
pidi pars conflagraret. Iidem ciues cum in armis essent,
praesidium Ritzerow deiecerunt, quod inde ducales pro-
currere arbitrarentur: Simul & hoc reputantes, arcem
ab Ottone patre nuper ciuitati permissam, cum incuria
sua Bergerdorpe amisisset, iure ad ciuitatem pertinere.
Nec longè post in ducatum mouentes, Ratzeburgum
impugnauerunt. Pauci se ostenderunt, ceteris latentibus
ad insidias: Euenit quod suspicati sunt. Ratzeburgen-
ses cum cernerent à paucis se incuruari, eorum paucitate
contempta, eruperant, ut conflagrarent, manus illis conse-
rentes. Cum de latibulis ceteri prorumperent, retrouersi
per pontem in oppidum cesserunt. Sed cum vrgerent ho-
stes, ipsiq; inuicem premerent, subsidit pons fractus, &
multi oppidanorum aquis praefocati periērunt. Otto in-
tereà Monasteriensis episcopus, comitibus de Solmis op-
positus, eiecit illos de Westphalia: praesidiaq; eorum Marte

occu-

occupans, ecclesia sua coniunxit. Prolatatis viribus, ecclesia illa cepit vehementer foris in robore militari excrescere: nam comites ad angusta perducti, cessere pontifici. Per quod tempus inferna erynnis imperium cepit in vrribus maritimis & andalia: Nam Lubicensium ciuium exemplum sequuta vicina vrbes, consulares suos aut propulerunt, aut imminuta eorum potestate, sexaginta viros allegerunt, qui rebus pro publica vilitate gerendis interessent: quorum audacia Hamburgi in id temeritatis excreuit, vt quendam tumultuationis principem, quem in carcerem iussit abduci senatus, commune constractis carceribus relaxauit. Alium etiam virum bonum, sed tumultibus ciuium aduersantem, cum inter alios collectum assumerent in concilium viri consulares, communitas ingressa pratorium, iussit hominem de medio consurgere: & relicto concilio, domi sua manere inclusum. Nec passi sunt in ea vrbe demorari consulares, quos tumultuantes ciues Lubicenses illa sua vrbe eiecerunt: sed malis domiti, quod in & andalia diximus, cum honore recipere adigebantur.

CAPVT XXVI.

ERicus ex Pomerania duce in regem Dania, immo triu regnorum, Margareta regina iam senescentis adoptione prouectus, cum e manibus Holsatorum eructi ducatus Slesuicensis primordia accepisset a matre Margareta, institit reliqua conficere: Cum enim & ducatus ipse, & Holsatia, sine legitimo capite, in quo plena resideret authoritas, videretur, multa iniuriam Dani Holsatis, & vicissim ipsi Danis, & damna & incommoda intulerunt: quibus per singulos dies magis ac magis increbrescentibus, rex Ericus Henricum
comi-

comitem, nepotum suorum legitimum tutorem, in Koldingen (limes is est ducatus Slesuicensis) euocauit, rationem redditurum eorum, quae Dani ab Holsatis passi dicerentur. Eo respondente, non minora ex aduerso suis illata incommoda: si compensatione vterentur, facile aequanda haec illis: veruntamen se de omnibus in iure facile responsurum. Quod verbum ex ore eius rex arripens, ait: Ergo, inquit, in iustitia de omnibus transigeis? Annuente comite, rex subsequitur: Ecce necessarius causis in Fioniam nunc nauigo, ibi congregato regni concilio, de omnibus aequabiliter statuetur. Comes se venturum pollicetur. Nauigat rex: comes, paucis de suo concilio assumptis, regem sequitur, in arce Hanseg ad regem adiens. Ibi rege conscenso ex more tribunali, paratas iussit de promi querimonias: quae incertum, de rebus, an de vita comes certaret, reliquerunt. Tam atroci criminatione agitur: ita terribilem iussit ipso apparatu rem omnem intentari. Interuenere nonnulli ex regio concilio, qui regem deprecati, causam de criminali fecere ciuile: suaseruntque comiti, vt de omnibus regis gratiam requireret, & tum satis ex sententia rem processuram. Quid faceret comes iam casibus inclusus? Seruiebat tempori. Damna Danis irrogata ad vndecim aureorum millia sunt taxata: in cuius soluenda summa pignus, oppidum Flensborg, cum vicina Nouadomo, quod praesidium Nicolaus comes firmavit, deponeretur: Nisi infra annum pecunia solueretur, res caderet in commissum, nec posset in reliquum lui. Valebat apud Danos pactum legis commissoria, tam in pignoribus, contra iuris prohibitionem, quam in emptione. Quod si quae damna liquidari possent, quae Dani irrogarunt Holsatis, facta compensatione luerentur. In eas tum conditiones comes desere-

regis se manibus explicuit. Et cum deinde dicta factis
essent comprobanda, implere fidem comes constituit :
quanuis multi malè de rege diuinarent, quòd semèl ac-
ceptum oppidum nunquam relinqueret. Præstantiorem
tamen ille duxit regis fidem, quam fabulas cæterorum.
Nec longè erat rex cum expedito agmine, visus etiam
per vim posse extorquere, si fidei negaretur. Comes op-
pidum tradere constituit in regis potestatem. Oppidani
scientes quid ageretur, comiti pradiçere, videret quid
ageret: Semèl se regi sacramenta præstantes, non facile
retrocessuros. Ille pignoris sacramentum, non iusti do-
minij, tradere iussit. Rex, accepto oppido, iussit profun-
dissimo cingi fossato, quod hodiè quoq, cernitur: murum
sustolli, & vicinum montem fossatis ambiri: vt facile
appareret, quid in animo gestaret. Comes cum contuto-
ribus dictam pecunia summam circa finem anni depro-
mere paratus, restitutionem oppidi poposcere: sed rex
auer satus, nullas aures præbuit: semper causas texens
ex causis, cur non oporteret. Facile enim tergiuersatur,
qui potentia antecellit.

CAPVT XXVII.

Interim regina, velut omnium ignara, descendit ex
regnis, mediã se volens interponere regi comitique, vt
omnia tranquillo more transigantur. Venit Slesuicum,
& euocata in occursum domina, relicta ducum matre
paruulorum, ostendit se non probare factum regis, quòd
comiti in re tanta aduersaretur: se esse, quæ paci &
trãquillitati omnium studeret: facile se, si sibi fides ha-
beatur, effecturam, vt omnia ex sententia gerantur:
opus esse imprimis in oculis Danorum illa specie, quare-
gina cum ducum matre in omni concordia & vnanimi
sententia & viderentur, & crederentur: In quam

rem nulla maior fieri posset ostensio, quam si arcem Got-
torpe illi, vel ad horam permitat: tum facile Danorum
proceres, ubi eam concordiam cernant, cessuros amba-
rum voluntati, ut omnia deinceps fiant ex sententia du-
cis foeminae. Quid faceret mulier sensata, illis in angu-
stijs deprahensa? Vndiq; se maiori cernebat potentia
vallari. Si renitatur, posse cogi, & magnum inde bellum
exarsurum, in quod exiles illi erant vires: Itaq; cessit
voluntati regina, eam sinens ingredi arcem memora-
tam. Adhuc tamen spem omnem non posuit ex fide rem-
geri. Ferunt reginam, cum ingrederetur arcem, in ma-
gna turri laeuorsum, facta cruce, exosculatam, cum ni-
hil diceret: Deinde, ubi claues poposcit, ad mensam
consedit cum duce foemina. Ibi quidam ex ministeriali-
bus reginae, in aurem ei loquebatur: & praeceptum ab
ea, incertum quale, accipiens, exiit, respiciens in me-
moratae turris fastigia. Prominebat ab excelsa de fene-
stra speculator potans, & speciem praeiuit oculis obser-
uantis, magnam inclusam pugnatorum multitudinem,
quae paratis forte insidijs obuiaret. Introrsus ille rediit
ad reginam. Quem ubi vidit, praeueniens rogat, omnia
constent ex sententia, nec ne? Quo respondente, non
constare: & illi inclinans, susurravit in aurem, vidisse
se turrim armigerorum plenam. Et mox indignatione
concepta, consurgens versa in paruulorum matrem,
toruo ait vultu: Hac est illa fides, quam pollicita es?
Agam tibi, tuisq; in tempore gratias: & hac dicens, abs-
cessit. Dux foemina nesciens quid ageretur, moleste qui-
dem tulit indignatam sibi reginam: sed recreauit eam
abscessus vltro-neus. Quid casus conferre potest? Certè
hoc tum praestitit, quod nulla industria, nulla interim vis
praestitisset. Vbi postmodum intellexit regina machina-
tionem,

tionem, & suam per fortuitum, sed erroneum intuitum, liberationem, cautiùs sibi prospexit in reliquum, mit- tensq; quàm celerrimum nuncium, qui Henricum fili- um suum è Dania quàm primùm dissimulantissime re- uocaret, nè obsidis loco teneretur. Cernebat hæc omnia reuergere in apertum bellum.

CAPVT XXVIII.

BRrunsvici per hæc tempora inter clerum & pò- pulum, ab exili origine grauis est orta controuer- sia. Clericus reipublica seruus, beneficium impetrauit à summo pontifice in ecclesia maiori sancti Blasij: recla- mante capitulo, possessionem assequi non potuit. Urge- bant consulares cum populo, vt admitteretur: & cum non impetrarent, vim facere intentarunt. Capitulum, censuris comminatis, vim prohibebat. Populus appella- tionis repagulum obiecit censuris. Adhærebant populo quidam parochiales pastores & fratres mendicantes, forte exequutores, quos impetrans obtinuit: & illi ful- minabant censuras in capitulum, sed & illi apella- tionem obiecerunt. Ità graui perindè scandalo excita- to, factum est, vt indè clerus maioris ecclesia denun- tiaret excommunicatos cum populo consulares, diuina tamen continuantes: E diuerso fratres ipsi, & quidam pastores, denunciarent vicissim excommunicatos cano- nicos, cum & ipsi diuinis non abstinerent. Ea diù valuit in scandalum pusillorum varietas: quod necesse fuit, vbi vtrisque viluisse videbantur arma ecclesie. Inten- tare brachium laici cœperunt. Et cum suo capiti quisq; timeret, exière urbem maiores in clero, principibus & vicinis pontificibus, qui etiam iurisdictione funguntur in vrbe, Halberstadeni & Hildesemensi se coniunxe- runt. Vterque indè gladius distringitur: & in longum

ducto fune discordiae, ad multos annos ea durauit perinacia. Quo tempore Bernhardus & Henricus fratres, Brunswici & Luneburgi duces, principatus suos veteri discrimine sunt partiti: ut Bernhardus senior, accepto Brunswici dominio, permetteret Henrico Luneburgensem. Sed cum in Marchia veteri latruncolorum prouincia depraedationes crebrescerent, Fridericus Brandenburgensis marchio, cum in comitatu & auxilio haberet arma Gunteri archiepiscopi Magdeburgensis, munitiones, in quibus commanerent eius generis homines, Plawe, & sex alias arces, ad interiora Marchiae occupauit, fugatis à terra qui tenuerunt: ut purgata sit prouincia malis hominibus, qui quæstum reputauerunt, de publicis itineribus conferre, quæ quisque occupasset: quasi per vim liceret grassari inter homines, velut in nemore feroces beluæ in timidæ, & in aëre accipitres inter columbas, & in undis sui generis tyranni. Datur hoc honori uiuentium militarium, ut nomina, quæ sunt in annalibus, veterum aorum reticeantur, quod illi malis criminibus irremitti dicerentur, nè commaculent posteritatem, quæ iam in bonestiores utiq; vita mores transferunt. Ericus tum dux de Salina, satis asperum bellum gessit cum Henrico de Horsten comite, & prosperante fortuna, dux obtinuit comitem in congressu, multosque Thuringiæ militares: quanuis & ipse vice rerum conuersa, nonnullos suorum & captos, & casos communi Marte, ut fieri solet, in eodem praelio amisisset.

CAPVT XXIX.

Sigismundus interea rex Vngariæ, Karoli III. Imperatoris filius, Dventzlai ignaui regis frater, ab Electoribus Imperij Franckfordiæ rex Romanorum,

mor-

mortuo Roberto, eligitur : Princeps prudens & fortis, & qui plurima bella peregit in perfidam Turcorum gentem : Christiano nomini necessarius, quasi de celo missus assumitur. Iam Bohemia perfidiam ostenderat : iam Romana ecclesia diuturno schismate lacerata, in vnum diu caput consentire non potuit. Sed peregit sensatus princeps plurima regna obiens, vt in diebus suis pax redderetur. Penetrauit Franciam, viditq; regem eius. Navigauit in Angliam, & vbiq; semina iecit futurae pacis. Interim principes Saxoniae vtriusq; ordinis, ecclesiastici & seculares, malo omine firmatam arcem Hartesborg, sepius euersam, toties restituta, quod publico malo firmata videretur, iterum deicienda putauerunt. Gunterus archiepiscopus Magdeburgensis, vocatis multis in communione belli principibus, in quibus erant Bernhardus & Henricus duces Brunsvicenses, qui machinis & bombardis urbium perfecerunt, vt turribus deiectis, perfosisq; muris, habitatores se principibus permitteret, corporibus & rebus saluis. Haec enim erat deditionis formula. Praerat, vt diximus, Gunterus : Aderat Halberstadensis : Communitates de Magdeburgo, Halberstadio, Brunsvico, Goslaria. Multis enim viribus opus erat firmissimum praesidium, quod a multis defenderetur, deicere. Profecerunt tamen, & euersa arce solotenus, fugabant infessores. Vna vbiq; euertendarum arcium causa, quod receptent, si non emittant, publicorum itinerum latrunculos. Stabat illa tempestate concilium Constantiense, quod Sigismundus Romanorum rex sua solisitudine peregit, vt congregaretur, Franciam & Angliam ob eam rem peruagatus, quod speraret reges illos diuturno bello constictantes, ad vnionem perducere. Qua in re, etsi minus profecerit, collaudandus tamen est

optimi regis infatigatus & inuictus ad laborem animus. Sed tum primum renunciante Gregorio XII. capto Iohanne XXIII. destituto Benedicto XIII. qui tamen in pertinacia durauit ad mortem, vnus & indubitatus pontifex creatus est Martinus V. Deinde examinata & condemnata est heresis Bohemorum, conuictio & condemnatio Iohanne Hus, & deinde Hieronymo eius auditore. Qui autem aderant oratores eius gentis, publica interposita fide, redierunt in regnum non emendati. Quo tempore Henricus dux de Luneburgo arcem Rodeborg ecclesie Verdensis vnica cepit, cum aduersaretur Henrico de Hoia comiti, ad eam ecclesiam tum electo, diuque tenuit occupatam.

CAPVT XXX.

Henricus idem dux Luneburgensis, iustitia tenax princeps, multa egit, vt vim & improbitatem latrocinantium excluderet, tam seuerè castigans improbitatem, vt de minimo quoque statueret exempla iustitiae. Praefectus in arce Tzelle, vir industrius, cum iret properanter in Luneburgum, aduenturo principiparare necessaria, ventus aquilonaris penetrabat tenuiter, vt solent militares, indutum. Vidit in via mantellum arantis de propinquo rustici, accipiensque promissit redditurum indubiè cum rediret. Quis non hoc permittat arcis praefecto, per omnem diuisionem ditissimo? Agricola non assuetus reddi ab eius generis hominibus quod attingere, reclamabat: quod ille paruifaciens, iuit rimore suo properabundus. Post non multas horas sequutus dux, reperit stantem iuxta viam hominem, de sua veste querulantem: Et cum attentius loqueretur, audientiam postulans, dux stetit vt audiret. Ille verò: Quid est,

est, inquit, optime princeps, quod publicos insidiatores
 viarum persequeris? ipse tuae arcis praefectus iam pra-
 teriens, vestem mihi tulit pauperi nudulo, & vt vides
 argenti sub brumam. Dux tacitus secum rem perpen-
 dit: & de veste scrutinium faciens, reperit, vt dixi-
 mus, reclamanti vestem sublatam. Cum autem rebus in
 oppido expeditis regressum dux faceret, ad locum ab-
 lata vestis perueniens, iussit adesse praefectum: Cur, in-
 quit, pauperi reclamanti vestem abstulisti? tuo ministere-
 rio persequor hostes publicos: & tu es, qui non minora
 illis in meos patrasti. Multa parantem in sui purgatio-
 nem dicere, ipse equi detracto capistro, alligatum in ar-
 bore appendit iugulandum. Mira seueritas iustitiae,
 & zelus incredibilis in principe Saxonia: Vix fidem
 apud exteros habitura narratio. Hic non diu post prin-
 ceptis, relictis filiis *Duilio* & *Henrico*, concessit in fa-
 ta. Quo tempore *Adolphus* comes de *Scowenborg*, ac
 multi praeterea milites ac militares, cum in praesidi-
 um impuberum ducum de *Slesuico* euocati adessent,
 collecti ex ducatu *Luneburgensi*, ex dioecesi *Bremen-*
si, ex *Westphalia*, numerum impleuere octingento-
 rum, magno animo ducentes in *Iuliam*: Fortunam
 tentandam putauerunt, vt occupata de ducatu *Sles-*
uicensi, pro impuberibus recuperarent. Dani vero,
 ductoribus freti, *Magno Muncke*, & *N. Scarpen-*
berg milibus, mille quingentorum equitum expedi-
 torum turmam habuere. Vidit agmen suorum pra-
 terire *Iohannes Slesuicensis* episcopus, & paterna be-
 nedictione communiens, ait: Benedicat Deus noster in-
 uictum regis exercitum, qui potens est subycere domi-
 no nostro omnem intra *Albim* & *Rhenum* prouinciam.
 Progressi, concurrere *Holsatis*, ad villam *Eggebeke*:

Ibi tum Adolphus comes ductor agminis Germanici: Ecce, inquit, veniunt qui nobis afferunt opimam praedam. Este viri, quisq³ sui memores: parta est nobis, si volitis, ex tot hostibus victoria: polliceor ego vobis pramia hodierna militia splendida: Instructa³ acie, insui signa concinere. Congressi, non dubia diu fecere rem victoriae cadere, capere, prosternere, quantum potuere Germani: perpepsi sunt Dani. Ibi captis pro numero capientium pluribus, equi, arma, viri, & omnia quae habuere victi, in praedam seponuntur vincientium. Hoc est agmen, quod omnem intra Albim & Rhenum prouinciam subiugarat: necdum Eydoram transierat, & paucis vicelabentibus, in manus hostium peruenere pugnantem. Omnia Holsatorum oppida, arces ac turres implevere captiui. Magnus Muncke omnibus ditior occubuit: Scarperberg decem millia in sui redemptione persoluit. Sed de oppido Flensborg, quod terra mariq³ rebus gerendis opportunum videretur, magna cura, ut reciperent, peruigilaere Holsati. Ericus Krummedick miles, aliquot satellitibus in societatem laboris deuocatis, noctu oppidum a mari ingressus, peruenit in conuentum fratrum, & inde reliquum oppidum facile sui iuris effecit: Regi tamen monte in secessum tenuerunt: & inde oppidum, cum a mari quoq³ naues ex Dania applicuissent, oppugnauere: sed ab his qui inerant Holsatis, fortiter defensum, permansit in potestate ducum iuniorum. Oppugnare iterum rex oppidum aggreditur. Domina mater ducum, euocatis fratribus suis de Brunsvico ducibus, illi restitit. Tum vero res non armis, sed tractatibus acta, illum exitum habuit, ut polliceretur rex montem cum oppido permittere Holsatis. In eam spem digressi sunt milites. Sed cunctum nihil fieret, ingressus dux Brunsviccensis, non ea tamen

qua

quã prius manu, se in oppidum, quod adhuc Holsati tenuere, collocavit, ad expugnandum montem. Sed tum fluxus ita sanguinis ceperat inter milites grassari, ut oppugnationem intermittere cogerebantur. Tum vero rex validius iussit incumbere de monte, recepitque oppidum: & sciens in quosdam ex ciuibus maiores, rotis & gladio, quod perfidiam illis aduersus sacramenta imputaret, enecavit.

CAPVT XXXI.

Quo tempore, cum vel diffiderent rebus Holsatia, vel premijs magnis a rege inuitarentur, aut non satis gratum in se suorum animum experirentur, aut iniurijs affecti a domina duce, vel comite (res enim in obscuro est) omnibus his causis, aut quibusdam earum una, quidam ex Holsatorum primoribus, Ericus Krummedick, Otto Knop, Tymmo & Elerus Ronnow milites, Marquardus & Nicolaus de Döwisch, & N. Seestede, ad regem transierunt. Rex inde arces, munitiones & praesidia locis opportunis, quibus non erant, erexit, & quae ante fuerant, firmavit. Ad ostium Slesmundae, Konningborg, in Zwantze, & Wiltspange, properium Treia, de parte ducatus in insulam Iurgenborg rex copias quasdam militum collocavit: Sed ponte facto, unius vel duarum noctium praesidio, Holsati ad eos peruenerunt, spoliisque onusti redierunt. Archiepiscopus Lundensis constituerat in Sleswico officium metropolitani peragere, in quam rem omnem supellectilem pontificalem preciosis iunctis vestibus, nauis imposita, iussit petere locum memoratum: Sed quidam Holsatiae partium, nauibus egressi de Kilone, excubabant ad praedam: dictamque nauim aggressi ceperunt, inque portum Kilonensem perduxerunt. Aurum & argentum inesse putabatur non

parui ponderis: Plurima in vtraque partem hostilia
 moliantur, alternatis, vt fieri solet, incommodis. Sed ta-
 men arces nouas sine praesidio relictas facile deiecerunt
 Holsati. Tunderen arcem praecipuam, quam regina du-
 dum, data pecunia, in pignus habebat, cum Ericus com-
 mendatam haberet, ipse pro quibusdam causis abiens
 mandasset Nicolao de Tinen, Holsati nihil timenti su-
 peruenere: & partim vi, partim insidijs recuperarunt.
 Doluit vehementer Ericus miles memoratus: nam pri-
 mam eam operam apud regem non bene nauasse vide-
 batur. Quocirca regis iussu, magnis iterum viribus con-
 tractis, eandem arcem obsidione cinxerunt, oppugna-
 runtque. Sed cum ex arce iaculantes fortius se tueren-
 tur, cecidere obsidentium animi, & arce relicta, redi-
 runt in sua quisque. Per quae tempora, quod in Dania
 diximus, nunc breui attingemus, opera Lubicensium,
 quorum senatu rex factus exequutor Imperialium man-
 datorum, ciuitates maritimae vsque in orientem Gri-
 peswald, regi Daniae confederantur hoc modo: Si bel-
 lum ingruat regi, paratusque sit stare in iustitia ad ar-
 bitros idoneos, mille armatis ei militabitur ex eis vrbi-
 bus. E diuerso, vbi ciuitatibus quid tale immineat, rex
 idem faciet, dummodò iustitiam eorum ipse in manibus
 habeat: Interea ciuitatum incolae in regnis liberè ad pra-
 scripta vetera negociabuntur, euntes, redeuntisque. In
 eandem confederationem rex multa peregit, vt Thiet-
 marsos quoque constringeret. Sed illi à laqueo liberum
 seruauere pedem, veriti, nè circumueniantur: quauis
 euocatos ex maioribus quosdam, honore & donis affice-
 ret: quae vna est via emolliendi populi, quod est explora-
 tum. Hoc tamè polliciti sunt, vt cum rex omnem Holsatiam
 sua fecerit ditionis, ipsi arcem Hanrow suscipiant expu-
 gnandam.

Res Holsatiæ in arcto constituta videbatur, quan-
do tanto regi trium regnorum potentissimo ac-
cessere vrbes maritimæ, quas ðandalicas à veteri solo
dixere, & quod erat infelicius, Hamburgenses, qui iu-
re suberant comitibus Holsatiæ, cæteris ciuitatibus con-
sensere. Rex omni, quam educere potuit, multitudi-
ne, centum millia perhibentur extitisse, vnà Sleswi-
cum urbem, & arcem non longinquam Gottorpe cura-
uit obsidere. Henricus comes, qui iuuenem ducem quam
poterat curam agens, profectus cõtendit Hamburgum,
ab eius vrbe senatu pecuniam mutuam accipere, vt bel-
lum ex integro gereretur. Aderat ex militaribus illi qui-
dam, qui comiti suggereret, non modò mutuum depo-
scere: sed omni, qua poterant virtute, suis dominis fer-
rent suppetias, idq; cunctis ciuibus euocatis, non modò à
senatu deposceret. Inuehitur curru, vir ab improspera
valetudine iam incuruus, iussitque ad prætorium con-
uenire ciues cum patribus. Stabant ad fores prætorij
sui viri consulares: ab altera ciues pontem & domum
Iudicij ad contermina decurrentis aquæ impleuerunt:
Medius comes in curru manens, cunctos quàm poterat
magna voce commonuit: Cernerent quàm iusta causa
domini sui laborarent, & in quàm angustum res eo-
rum sint perducta. Ostendit quid amiserint, quid bello
impenderint: Suadet, prospiciant sibi ciues in tempore:
Honor & libertas principum suorū, maximè in illos re-
dudaret: Si (quod absit) principes succumbant regi,
actū esse de vrbe illius libertate: Proindè orat, vt potius
in longinquo, q̄ ad vrbe incenia pugnantes, in hoc extre-
ma penè necessitatis articulo principes suos nō deserant:
coniunctā esse vtrorūq; salutē: quod patiuntur principes,
passuram

passuram urbem. Commouit multitudinem comitis oratio. Erant inter ciues viri, vt diximus, sexaginta, qui publico ciuitatis concilio imminebant, vrgentes, quod ipsi statuerent. Senatus respondit: Magnam rem geri, multum ab eis deponi: tamen communicandū sibi cum ciuibus sermonem. Ingressi pratorium, ostenderant vocatis ciuibus, quod res illa prospiceret: Auertere cupiebant multitudinem, nē recens initam cum rege considerationem primi violarent: sed eam rem communitati texerūt: Videndum nē à priuilegijs discederetur. Quid multa? Ciues propensos in postulationē comitis, & ipse comes, & senatus, satis intellexere. Primo tamen responso pecuniam exhibuere principibus conferendam in neruum belli, etiam maiorē, si vellet, commodandam. Sed comes, vbi ciuium inclinationem accepit, persistit in sua postulatione, vt omni qua possent virtute succurrerent. Iterum ciuibus euocatis in pratorium, praten- dit senatus, quibus Imperatorijs priuilegijs ciuitas videretur, à quibus nullo pacto discedendum videretur: nam à talibus expeditionibus liberam esse urbem: quis suadeat in antiquam redire seruitutem? Ediuersò ciues obtendunt: Si oppressis dominis, vrgeatur hostili exercitu ciuitas, quid proderūt priuilegia? Hoc nunc conandum, vt subsistant, apud quos in reliquū priuilegia sint profutura. Obtinuere ciues, vt comiti, quanta possent, auxilia postulanti, pollicerentur: literas quoque, quas vocant diffidatorias, hostilia nunciantes, regi, & capitis periculum scribi voluerunt. Traduntur illa comiti: cui adhuc demoranti in oppido venit nuncius, captam ciuitatem Slesuicum, ducem Magnopolesem Albertū, qui inerat cum Holsatis, pactum ante deditorem, vt cum suis omnibus qui ducibus militarent, saluis rebus &

corpe-

corporibus, illasi abirent.

CAPVT XXXIII.

Comes Henricus, paruulorū tutor, instructo curru, properauit consolari eos, qui mœrore tabescebant, nuncio cum literis Hamburgensium assumpto, illos properè sequi iussit. Vbi venit Rendesborg, mœstam cum filijs matrem reperit. Iam arcem Gottorpe, militibus permissam, penè pro derelicta habuere. Assurrexit Henricus senior fratrum venienti patruo: à quo, cum tristis & mœrens videretur, benè sperare iussus, omnia in tuto fore pollicitus est: initium se fecisse bonarum rerum. Ostendit literas regi nūciantes hostilia, affuturos quàm primùm ciues Hamburgenses in armis: Arcem Gottorpe non esse tam facile desperandam: quam armis tueri consideret. Animi equior factus dux; cum eis, quas habuit, alis in Gottorpe redijt, literas Hamburgensium iussit regi perferri. Diffunditur fama, Thietmaros & Hamburgenses, multis millibus instructos venire properè. Rex literis conspectis, vera esse ratus, quæ fama diffuderat, contracto suorum concilio, soluendam decreuit obsidionem, ciuitate Slesuico permissa consiliis, sub eis, quas præstiterant, religionibus sacramentorum: Copias reduxit, & in oppidum Ekelensforde expugnandum contendit. Non potuit obistere tantis viribus immunum oppidulum. Interim obsidione soluta, pro impensis expeditionum suarum, Gottorpe, Plone, Haseldorpe, Harroo, ad sexaginta marcharum millia ascendere debita. Inito ille consilio decreuit regi in pignus pro ea pecuniæ summa arces tradere: illo pacto, vt Ericus dux Saxonie eius nomine teneret, donec numerata denuò regi pecunia per duces, iterum ductibus redderetur. Eas condiciones cum rex subire non detrecta-

detrectaret, auertisse eum fertur Ericus Krummedige. Cur tantam perderet pecuniam? armis occupandas fore. Iam regina annis deficiens, in fata concessit, non habens in tantis regnis vel vnum pedem, vbi moreretur: In nauis, ad oppidum Flensburg, spiritum efflauit. Omnes deinde in circuitu regi inclinauere. Ericus dux, Holsatia insidiatur, Tode slo oppido in flammis redacto. Magnopolenses duces, vt causam belli pratenderent, dotem sex marcharum millia ex relictis Adolphi nouissimis posterunt: alioqui hostilia ab illis expectarent: Placabili responso omnes studuit Henricus comes continere.

CAPVT XXXIIII.

DVm impliciti magno bello Holsati detinerentur, Thietmar si pacta foedera iterum violauere: non per iustitiam requirentes, vt debuerant, satisfieri querimonijs: sed armis vindicaturi, in proximam monerunt Phrisiam. Erat annus quartusdecimus post mille quadringentos. Causam belli pratenderant, quod dudum antea quatuor eorum congenites, pro suis sceleribus, meritas in Phrisia poenas luentes, suspendium pertulere: Id in suam iniuriam omnes retorsere, quod auderent Phrisij nobilem illum suorum sanguinem attingere. Iusta nimirum causa belli gerendi ad vindicandos sues, suis sceleribus meritas poenas olim soluentes. Prodiere tamen Eydoram transgressi: Phrisiones obuiam profecti, excepere venientes, & armis collatis ita saluauerunt, vt multi locum acciperent, quem corporibus regerent: caeteri fugam iniere, multis in Eydora dimersis. Hac clade per terram nunciata, conclamant ad arma. Vindicandum quoque Phrisiones sunt ausi in suos populares. Ita magno iterum agmine perarmato, terram inuadunt proximam: iam igne ferroque plus, quam antea, seuen-

tes.

res. Non ausi aciem opponere Phrisones, cesserunt, pradam hostibus relinquentes: Alij redimere sua, ex promissa pecunia, curauerunt. Ita tum Thietmarsii prada aucti, & se promissa pecunia locupletati, redierunt. Sed cum eorum arbitrio non solueretur promissa pecunia, iterum ducere in Phrisiam, iam armis eorum exterritam, nec ad opponendam aciem quicquam molientem: sed pro suo arbitrio iterum multam imposuere maiorem. Triginta marcharum millia voluere in sumptum belli, ad compensandam iniuriam necatorum, praesertim ad aquanda funera quingentorum a Phrisionibus primo praelio caesorum: pro quibus casis unum dare viuum obsidem, donec pecunia solueretur, cum interim pro casis Phrisionibus nihil imputaretur: compuleruntque dare literas, in quibus se obligarent, ad iustitiam hoc ordine faciendam conquerentibus: Capitanei Phrisij nominarent ex Thietmarsis viros viginti, quibus unum ex Phrisia iungerent, sacramenta praestitutum nominatis Thietmarsis: coram his iustitiam sumerent querulantes, tam Phrisij, quam Thietmarsii: Iusta nimirum pacis conditiones, sed tum victis & territis subeunda. Duce autem iam bello impliciti, cum audirent tantam Thietmarsorum in suos violentiam, monuerunt literis & nuncijs, ut abstinerent: sed nihil illi mouebantur. Duces interim alibi distenti, dissimulabant ad tempora suorum iniuriam: quam Adolphus dux post mortem fratrum ad compromissum, quod suo tempore dicemus, perduxit, aestimans suorum damna ad ducenta marcharum millia. Sed haec postea. Tunc vero Otto Schinkel quidam ex Holsatis, cum Tilen praesidium ducum nomine teneret, & dominis suis ex quibusdam casibus se opponeret, per terram Thietmarsiae ex Holsatia praedam egit: Equitum deduxit, & in Thietmarsia equos & omne praedam vendidit. Sed Henricus comes, sumptis machi-

machinis & belli apparatus, eum dicto deiecit praefidio, coegitque terram relinquere, & in exilio vitam finire.

CAPVT XXXV.

Cimbria insulam, quam corruptè, alij Fimbriam, alij Imbriam nominant, antiquæ gentis nomen seruantem, varia tum fortuna iactabat. Rex tum illam ditto tenebat. Holsati recipere conuenerunt in villam proximam, tanto silentio, vt nihil in terra sentiretur: & mouentes in eam ante matutinam lucem, omnes in terram copias exposuere. Exorta luce, cum cernerent habitatores adesse hostes, sonare iubent campanas, & congregari populum, vt fidem regi impleant. Erat decimussextus post mille quadringentos. Stetere in acie in aduersos. Sacerdos, qui diuinis in opido Borg praerat, medium se interposuit, si quo modo sanguinis effusionem possit euitare: Futuros spondet habitatores quod cogerentur: Esse inermem populū, qui regi sacramenti vinculo esset obligatus: si arcis domini fierent, facturos se quod tenerentur, quodque fieri viderent de capite illis imposito. Arcem Glambeke miles Danus tenebat, qui tota nocte de nauis commeatus & arma arci induxit. Vnde factum est, vt suis rebus intentus, minus obseruaret, quid hostes molirentur. Sed dux & comes ambo Henrici, vallauerunt obsidione arcem: expugnaturi armis non facile, fame contenderant superare. Nauim semper ad manum habebat miles memoratus. Cūque octo septimanis continuata obsidione nihil ex Dania adueheretur, (erat enim media iam bruma) arcem fidelibus commendans, ipse nauigabat in Daniam, redibatque, commeatus & arma importaturus: sed fortius, nē inueheret, restitēre Holsati. Factū est,

est, vt se dēdere cogentur, pacti vitam, qui tenuēre. Recepta arce, sequuta est terra renouatis iuramentis in Holsatos, sex etiam marcharū millibus expromissis. Sed rex proximo reuersus anno, ferocissimē se vindicauit in gentem: Nullum discrimen in sacris & prophanis: Altaria euersa, ecclesia execrata, abductae virgines & matronae: lachrymabilis virorū strages, quam etiam rex omnino suo in oculis semper fertur habuisse, illachrymans quoties illius diei recordaretur.

CAPVT XXXVI.

Henricus comes Holsatiae nouissimus, vir morbo arthritico factus ad arma inutilis: Erat enim poliger, caterum consilio pollens, & qui pro nepotibus multa faciebat. Inter alios dilexit medium trium Adolphum, quod prospiceret salutem patriae, per illum prouenturam. Iam illum videndis alijs principibus & terris ablegauerat, & in Nurenbergam ad Burggrauium iussit abire. Vbi autem Henricus se viribus defectum sensit, misit qui illum reduceret: redeuntiq; arces Zegeborg & Rendesborg reddidit: nam frater senior ducatum administrabat. Declarauit iam in pueritia sua iste Adolphus seueritatem futuram in virili. Regina Margareta paruulis ducibus monilia preparabat in pileis deferenda. Adolphus ex quo monile cōspexit, pileum recusauit: manica eius iussit assui: Sēper manu ille insectatur aurum, impatientiam ostendens, cum muneris authorē non probaret: dorso mandauit affigi: Ille parietem dorso terens, monile confregit. Regina conspiciens adolescentulum, eius dona auersantem: Tu, inquit, si vixeris, hostis eris regnorum non vulgaris. Hic Henricus rebus per Holsatiam bene procuratis, multa in bellis cōsilio magis quam manu peregit: & in senecta, quam illi suus morbus pro-

Ccc

perabat,

perabat, monasteria frequentabat. Bordesholm canonicorum regularium cœnobium in signe manet, quod frequentans, audiuit rumorem de voce, incertum angelica an humana, quæ velut pueri se misceat vocibus canentium fratrum, & interdum sacerdoti ministerium ad altare summum in præcipuis festiuitatibus agenti. Orat Henricus fratres, pro se interueniant ad Deum: vt eius vocis mereatur auditor fieri. Fecere fratres quod voluit. Vbi diligentius auscultabat, audiuit concinentem: & præ gaudio se non capiens, locum insigni dono honestauit, permittens villam Loep cum omni iure dicto monasterio. Nō silebo quod in laudum altissimi commemorationem promeretur, etate nostra gestum: Nonnulli fratres ex sacris ordinibus, quos foris acceperant, numero sex venientes, iam vespertino officio inchoato, ipsi ex dormitorio lateralem ingressi capellam, vnde in subiectum chorum est prospectus, audiuerunt in cantico Magnificat, vocem velut pueri intercinentis: & inter se inspicientes dixere: Quid pater noster vnde adduxit canentem puerum, præter ordinis nostri consuetudinem? Et adspicientes desuper, puerum non viderunt: nec tamen vox ista quieuit. Expleto officio, quidam ex his detulere patri quid audissent. Ille miratus singulos examinat, auditque consona voce testari: omnes se vocem concinentis inter fratres audisse pueri. Glorificant illi Deum, certi, esse tutelaris eius loci, sancti Vicelini nouissimi Aldenburghensis ecclesie pontificis, qui apud eos corpore quiescit, vocem: qui fratribus, quos primus ille instituerat, & magno diu labore per Holsatiam prædicans, monasterium fundauit in Faldera, cui nomen reliquit Nouomonasterio, huc translatum deesse non patitur. Nam & ipse in terris viuens, quod supra diximus,

in festiuitate diui Nicolai, cui erat deuotissimus, vocem fertur angelicam audiuisse.

CAPVT XXXVII.

Grauis deinde Holsatis rex imminebat: oppugnare constituens Alzen terram maritimam ducatus Slesuicensis, non longinquam Holsatiae. Inerat, ut est hodie, multa manus militaris: Tuebantur quoad potuere: vota quoque in Deum & sanctos conceperunt, ut vim hostilem, desuper adiuti, vel superarent, vel sustinerent. Lubicenses satis initio pro rege stabant, denunciante militibus Holsatiae, ut quoniam rex iure ageret, à iustitia illis quoque discedere non licere: Omnes illi ciuitates subscripsere Hansæ. Responsum accepere: Duces tenere & tueri paternam ditionem, à qua viui non discederent: lus esse, in feudum succedere patri filios: id se pro dominis suis, ut tenerentur, tuturos. Illa tum contradictione disceditur: & ceteræ quidem & vandalia ciuitates, regi cum Lubicensibus inhaerebant in causa primordio intantum, ut Luneburgenses publicè interdicerent, nè quis ciuium suorum Holsatis quouis pacto obsequeretur, vel minima in re. Ea enim specie prætenfa iustitiæ, multos rex in fide continebat: quod personalem Gerhardi, non legitimam succedentis feudi fuisse permissionem diceret. Thietmarsi ea re inflexi in partem regis videbantur: nam ex maioribus terræ quosdam euocatos, muneribus datis, in suas partes rex inclinauit, alteri vestem, aurum alteri, & vni primariorum præpetem nauim cum remigijs expeditam. (Snicken vocant) Duces verò huius gentis auersos animos non leue duxerunt: sed immisso ex suis in terram viro prudente, & qui nosset, quibus quid loqueretur: hic in duces, ca-

ptato inter populares sermone, vicissim tentauit re-
 clinare. Scripsere enim Thietmarsi ducibus, Quia rex
 causam suam in manus quoque nostras constituit, pas-
 sus iustitiam vel à quouis accipere, & idcirco deesse non
 possumus iustitiam fouenti & poscenti. Sed orator du-
 cum, illis se primùm coniunxit, quos sciebat à regene-
 dùm muneratos, satis a quos Holsatis. Ostendit iustiti-
 am partis suae, orans, nè contra iustitiam inscij labora-
 rent: Cognitam esse feudi iustam successionem, pro qua
 duces nihil vltra querentes contenderent. Obicitur illi
 in frontem, iustitiam magis stare pro rege. Si, inquit,
 iumentum tibi in diem commendauero, num reddere
 voles expleto tempore? Ille rationem reddidit obiectan-
 tibus, non hoc esse commendare, quod feudum permitte-
 re: Nam feudum omnium gentium vnanimi consensu
 ad filios pertinere post patrem, modò id legitime postu-
 letur à domino, nec subsint amittendi causae grauiores:
 Paratos esse duces, nullis in regem criminibus obnoxios,
 nec paternam luentes culpam, à rege feudum humili-
 ter postulare. Tum illi replicatur à promptioribus: Rex
 est, inquit, paratus iustitiam suam in manus nostras
 ponere, quomodò ergò illi aduersabimur? Tum ille:
 Idem, inquit, duces polliceor facturos. Thietmarsi vbi
 audiuerè, æquiore sumpsere animum in duces. Ille
 reuersus ad dominos suos, effecit, vt literis ad gentem
 missis, testarentur apud quenuis, & deindè Thietmar-
 sos, iustitiam suae partis collocaturos. Eas cum accipe-
 rent Thietmarsi, exemplar eorum regi mittentes, osten-
 dunt ducibus se non posse aduersari, qui omne ius suum
 ipsis, vt cerneret, permetterent. Ità tum Thietmarsi,
 qui inclinationem rerum facturi viderentur, in fide du-
 cum remansere.

Peruenit deinde causa ad regem Romanorum Sigismundum, qui, euocatis in causam ducibus, in ea procedere commissus est. Per arbitramentum productam illo causam crediderim: nam legitimo iure Dania regnum, cui paret ducatus, Romanorum Imperio nil debere contendit. Misit Sigismundus ad regem Daniae, quod in Dania scripsimus, oratorem Slesiae ducem, qui rebus optimè compositis, iam de reditu cogitans, vitam finiuit in legatione. Vbi ille defecit, iam compositionis via intercedit. Dux maior natu, pro se & fratribus euocatur ad reditum: Non detrectat ire viam longinquam & periculosam, vsque in Bohemiam loco constituto: Vbi neminem reperiens ad agendam causam, neque iudicem, neque partem alteram videns, de diligentia sua protestatus, reuertitur. Misit deinde Imperator quendam ad elicienda causae documenta doctorem. Hic attestationibus acceptis, & literis ad causam facientibus transumptis, probationes ad causam habere sibi visus est terminandam. Duces ab illo pridem conuenti, vt literas si quas haberent, coram illo ederent, constituto in Flensborg loco, responderunt, literas in hostili loco non ostensuros, idque nè perurgeret, efflagitabant: in Slesuico exhibere paratos, quas tenerent. Nuncius interim regis Sigismundi, acceptis attestationibus à rege Daniae, redibat ad dominum suum, contumaciam in ea parte ducum reputans. Iterum duces euocantur ad audiendam sententiam in Ouen (Latini Budam dixere) Vngaria vrbe primaria: nam hoc regnum suberat ab initio regiminis sui Sigismundo. Dux conuocato in Bornehouede terra sua concilio, de agendis deliberauere. Aderat Iohannes Lubicensis episcopus vir doctissimus, Sigismun-

gismundo regi non ignotus : qui in eadem causa ex ore
 dicti regis se audisse testaretur, non futurum illum pra-
 cipitem ad exheredandos iuuenes principes : ad ineun-
 dam compositionem esse operam omnem conuertendam.
 Qua ex re duces, etsi maior Henricus nuper magno la-
 bore, periculo & sumptibus frustra transierit, tamen
 non omittendam pro dignitate legationem consense-
 runt: Aderat ex consiliarijs vir sensatus, qui vbi intel-
 lexit rerum inclinationem, praefatus veniam, haec inter-
 posuit: Audio, inquit, illustres domini, quia nuper se-
 cundò ad causam euocati, ire vel mittere decreuisti in
 Vngariam: Pace vestra & aliorum melius sentientium
 sententia semper salua, mihi si effari licet, alia sedet in
 animo sententia, nullo vos ad eundem iure constringi:
 quia compromissum erat in diem & locum, quibus fru-
 strati nuper inclyte dux Henrice, neque iudicem, ne-
 que partem comperistis: nisi à vobis denud sit repeti-
 tum compromissum, arbitror primum expirasse, nec te-
 neri in loco citationis comparere, neque in regem Vn-
 gariae, neq; Romanorum consentire: locus enim insegu-
 rus est propter Bohemorum grassantem in omnes impro-
 bitatem: Nam & Alemanniae principes audio priuilegij
 esse communitos, quòd non teneantur in locis extra Im-
 perij limites comparere, cuius priuilegij conseruator
 fertur esse comes de Zwartzeborg. Insuper rex Vnga-
 riae atque Daniae sunt consobrini, in secundo gradu con-
 sanguinitatis sibi coherentes. Pater enim regis Daniae,
 & mater Sigismundi, soror & frater fuere: qua vel so-
 la est legitima causa iudicem declinandi: Vnde mihi
 videtur ab ea citatione ad summum pontificem prouo-
 candum. Sed huic consulenti nullum desuper extitit re-
 sponsum. Sed inuito cum Iohanne episcopo, & Nicolao
 Zachowen

Zachowen Lubicensi canonico, Iohannis in pontificatu
 successore, consilio, Henricus dux iterum contendit cum
 eisdem praelatis ad Sigismundi regis praesentiam: sperans
 eundem regem, assumptis electoribus, rem omnem per
 compositionem dirempturum.

CAPVT XXXIX.

Vbi peruenit Henricus dux in curiam regis Ro-
 manorum Sigismundi, vidit aduersantem sibi
 regem. Sigismundus assumptis, qui aderant, nonnullis
 principibus & baronibus, instructus ad causam documē-
 tis, quae nuper eius nuncius ex Dania attulisset, senten-
 tiam promulgauit: Henricum, Adolphum, Gerhardum,
 Holsatia comites ducatum Slesuicensem iniuste possi-
 dere, & ad illum regi Danorum restituendum conde-
 mnauit. Lata sententia, Sigismundus se interponens
 compositioni, exhibuit regis nomine danda ducibus in
 vim concordiae trecentena aureorum millia, insuper La-
 landiam ad ducatus possessionē euacuandam. Sed Hen-
 ricus dux auersas habuit aures: & ab iniqua sententia
 summi pontificis audientiam appellauit: Hoc erat lau-
 dum reducere ad arbitrium boni viri. Nam quod fue-
 rit sententia legitimi iudicis, prorsus non intelligo, nisi
 se sponte rex Imperio subiecerit, quod procures passim non
 fuissent. Dux misso in eam causam procuratore ad Vr-
 bem Nicolao de Sachowen, obtinuit causam committi
 Theoderico Colonensi archiepiscopo. Sigismundus in-
 dignatus summo pontifici, quod causas coram se per
 sententiam terminatas atrectare tentaret, multa fecit,
 ut Papa commissionem reuocaret. Sed ubi causa iuris
 prosequendi substitit, caetera sunt militari manu exe-
 cuta, quemadmodum in Dania sumus exequuti: Nunc
 hoc solum attingentes, quod Saxonice rebus inmittitur.

Indè multiplici incurrent labore, ed res deducta est, ut ciuitates Suardalia à rege decedentes, ducibus inhererint, multumque tempus & ibi detritum est, donec ad nouissima pacis pacta perueniretur. Sape deinde tentatur arcis Gotorpe oppugnatio, sed frustra fuit. Ciuitatem quoque Slesuicum, vbi denuò in ius ducum reuoluta est, ita communièrunt fossatis, vallis, & propugnaculis, vt non facile à rege denuò caperetur. Igitur redacto rex in Flensborg exercitu, alijs vijs intentauit sui iuris exequutionem. Cum autem opportunius nihil esset ducibus ad obtinendum ducatum, cuius iam magna parte nudati fuere, quam oppidum Flensborg, ed conderant, vt oppugnaretur. Ex ciuitatibus Suardalicis, iam bello cum ducibus sentientibus, venere auxilia ad oppugnationem oppidi memorati. Firmata est obsidio, & expectata dies oppugnationi praesinita, cum interim tumultuaretur in castris initio facto ex Hamburgensium tentorijs: qui fortasse largius, quam par erat, potius se commouerunt nocte Dominicae Assensionis: Et clamor (incertum vnde) ortus, dolo, an inaduertentia ceptus, iam esse Hamburgensium satellites in septis hostilibus, peruenit ad ducem. Ipse, cum clamorè audisset: Et me, inquit, laborantibus pro me adesse conuenit. Vbi venit ad hostium propugnacula, vidit omnia quieta, miratus vnde clamor. Sepem praetenderant Dani fossatis, robustam sudibus & palis: Huic dux scala videns inclinari, voluit quid intus ageretur contemplari: necdum enim loricae satis constrinxerat. Superuenies quidam ex concilio ducum vir militaris: Quid, inquit, agitis princeps inelyte? In quod periculum contenditis? Danus qui intus excubabat, audiens esse principem, qui scala incumbet,

Lancea

lancea sepe penetrans, sub loricam desubtus ventri
 stantis infixit, lætaliterque percussit. Et ingemiscens
 cum accepto vulnere: Tollite, inquit, me, circumstanti-
 bus: Satis mihi ad mortem est. Qui adstiterè tristes, san-
 guinem vident principis in terram profluere: Ipsum ma-
 nibus correptū, scalæ imposuere, vt iacentem reduce-
 rent in tentorium. Ille impatientia vulneris se vertere
 conmissus, decedit in terram, duplicato ex lapsu vulnere
 atq; dolore: nec diu superfuit, spiritum efflans. vix tri-
 cesimum moriens attigit annum, princeps multis prædi-
 tus virtutibus, fide, constantia, integritate, sobrietate, &
 quod etati rarum fuit, verecundus & castus. Sponsam
 habebat, qua vbi exitum eius audierat, suam Deo vir-
 ginitatem consecravit, nullum passura maritum, quan-
 do optimo adolescente principe frui non licebat: Luctum
 ergo produxit illa ad vltimum suū diem: Sic amor vr-
 gebat. Mox dilabentibus in sua vrbium & andalicarum
 auxilijs, quamvis ab Adolpho multum manere rogaren-
 tur, soluta est illa tum Flensburgi obsidio. Erat autem
 annus post mille trecentos vicesimus septimus. Sed hæc
 anticipando propter rerum continuandam seriem
 commemorata sint. Caterum ad annorum or-
 dinem retrò paulisper re-
 uertamur.